Lodzer Tageblat № 287

Opłata pocztowa
uiszcz. ryczałtem

פּרייז 15 גראָשען

לאָדזער טאָגעבלאַט

היינט 6 זייטען

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אדמיניסטראַציע 10047.

מאָנטאָג, פ׳ מק״ז כ״ה כסלו תרצ״א | 15 grudnia 1930 r. | 23-טער יאָהרגאַנג

טויט-אורטייל איבער אויפשטאַנד פירער אין שפּאַניען

נייע בלוטיגע צוזאַמענשטויסען צווישען היטלעריסטען און קאָמוניסטען

דער אויפשטאַנד אין שפּאַניען

פּאַריז, 14. דעצ. (ספּעציעל) די שפּאַנישע רעגירונג האָט אַרויסגעגעבען אַ קאָמוניקאַט, אין וועלכען עס ווערט געזאָגט, אַז דער אויפשטאַנד איז שוין אונטערדריקט. אויף ביידע צדדים זענען פאַרהאַן 7 הרוגים און 27 פאַרוואונדעטע. 500 מאַן פון די אויפשטענדיגע זענען גענומען געוואָרן אין געפאַנגענשאַפט. 2 קאַפּיטאַנען, אַנפיהרער פונ׳ם אויפשטאַנד זענען פאַר׳משפט געוואָרען צום טויט. דער אורטייל איז שוין אויסגעפיהרט געוואָרען.

פּאַריז, 14. דעצ. (ספּעציעל צום לאָדזער טאָגעבלאַט) פון שפּאַניען קומען אָן פאָלגענדע ידיעות וועגען דעם מיליטערישען אויפשטאַנד אין שפּאַניען:

פּאַריגע נאַכט האָבען די רעוואָלוציאָנערען זיך גערוקט אַ ביסעל ווייטער, ווי האָבען אָבער בעגעגענט אויפ׳ן וועג דאָס רעגירונגס-מיליטער, וואָס האָט אויף זיי געעפענט אַ אַרטילעריע-פייער. צווישען די אויפשטענדיגע האָט אויסגעבראָכען אַ גרויסע מהומה ענדליך זענען זיי געצוואונגען אַרויסצוגעהן פון די אָקאָפּעס און זיך צוריקציהען פון פראָנט איבערלאָזענדיג הרוגים און פאַרוואונדעטע. פיל פון די אויפשטענדיגע זענען גענומען געוואָרען אין געפאַנגענשאַפט.

דאָס רעגירונגס-מיליטער, וואָס האָט אָפּגעהאַלטען אַ נצחון איבער די רעוואָלוציאָנערען געהט ווייטער אין דער ריכטונג צו דער פעסטונג יאַקאַ.

פון באַלבאַינא איז אָנגעקומען פערשטאַרקונגען פאַר׳ן רעגירונגס-מיליטער, כדי צו דערדריקען דעם אויפשטאַנד. ווי מען שמועסט זאָלען די פיהרער פון אויפשטאַנד זיין דערשאָסען געוואָרען.

בלוטיגע געשלעגען צווישען היטלעראַנער און קאָמוניסטען

בערלין, 14. דעצ. (ספּעציעל) פון ליוטבאַך ווערט געמעלדעט וועגען בלוטיגע געשלעגען צווישען היטלעריסטען און קאָמוניסטען. פאַרמיטאָג האָט אויף אַ פערזאַמלונג אויסגעבראָכען אַ געשלעג צווישען די היטלעריסטען און קאָמוניסטען, אָבער פּאָליציי האָט דעם המון פונאַנדערגעטריבען. אין אָוועגד איז ווידער אַמאָל פאָרגעקומען אַ געשלעג אין גאַס, די היטלעריסטען האָבען דאַן געשאָסען פון רעוואָלווערען. 1 קאָמוניסט איז דער׳הרג׳עט געוואָרען.

ווילדע אוואַנטורע פון היטלעריסטען

בערלין 14. דעצ. (ספּעציעל) אין אַ רעווי-טעאַטער אין נירענבערג האָבען די היטלעראָווצעס היינט איינגעאָרדענט אַ ווילדע אַוואַנטורע. זיי האָבען געוואָרפען אין זאַל שטינק-באָמבעס און פערפוילטע אייער און דערנאָך אַרויסגעלאָזען אין זאַל אַ מחנה ווייסע מייז. 1 אַרטיסטקע האָט פון שרעק בעקומען אַ נערוועןערשיטערונג. צום סוף איז פּאָליציי אַריין אין זאַל און מיט באַטעקעס פערטריבען די היטלעריסטען. אייניגע פון זיי זענען אַרעסטירט געוואָרען.

זעלבסטמאָרד פון אַ לעמבערגער יודישען פּראָפעסאָר

לעמבערג, 14. (טעלעפאָניש צום „לאָדז. טאָג.“)

לעמבערג איז היינט אויפגעציטערט געוואָרען פונ׳ם זעלבסטמאָרד פון פּראָפעסאָר פון לעמבערגער פּאָליטעכניקום אינזשעניר דרעקסלער. פּראָפ. דרעקסלער האָט זיך אויפגעהאָנגען אויפ׳ן פענסטער, אויפ׳ן נאַרטעל פון זיין פּיזשאַמע. אויפ׳ן טיש פון זיין קאַבינעט האָט מען געפינען אַ צעטעל מיט דער אויפשריפט: „מען לעצטער ווילען“ מעהר נישט. דער זעלבסטמערדער האָט פער׳יתומ׳ט אַ פרוי מיט אַ קינד. די סיבה פון זעלבסטמאָרד איז נישט בעוואוסט.

דער טראַגישער זעלבסטמאָרד האָט אין יודישען לעמבערג געמאַכט אַ שרעקליכען רושם.

1,00,000 שקלים אַרויסגעשיקט איז 36 לענדער

הכנות צום ציוניסטישען קאָנגרעס

לאָנדאָן, 14. (יט״א)

פון צענטראַלען ביוראָ פון ציוניסטישען קאָנגרעס, וואָס דאַרף פאָרקומען דעם 24. פעברואַר 1931 ווערט מיטגעטיילט, אַז די פאָרבערייטונגען צום קאָנגרעס ענטוויקלען זיך זעהר גוט. די עקזעקוטיווע האָט פונאַנדערגעשיקט אין 36 לענדער 1 מיליאָן 100,000 שקלים. דערונטער איז אין די פאַראייניגטע שטאַטען אַרויסגעשיקט אַ האַלבען מיליאָן שקלים, פאַר פּוילען 180,000 שקלים, פאַר א״י — 40,000 שקלים.

נצחון צו די אַסט-יודען

ביי די וואַהלען צו דער צאָפּאָטער קהלה

דאַנציג, 14. (יט״א)

אין צאָפּאָט זענען פאָרגעקומען וואַהלען צו דער יודישער קהלה. די אָסט-יודען האָבען געהאַט אַ גרויסען נצחון. זיי האָבען בעקומען 6 מאַנדאַטען און 2 פערטרעטער.

אָפּשטעל׳ען עקסמיסיעס אין ווינטער

אַקציע פון די לאָקאַטאָרען-פעראיינען

וואַרשא. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די לאָקאַטאָרען-פעראיינען האָבען אונטערגענומען אַ אַקציע, אַז די שטאָט-ראַטען זאָלען פאָדערען אין די ווינטער-חדשים אָפּצוהאַלטען עקסמיסיעס.

קאָמוניסטישע דעמאָנסטראַציע אין פּיעטרקאָוו

פּיעטרקאָוו, (טעלעפ.) פאַר דער הונגער תפיסה האָבען קאָמוניסטען איינגעאָרדענט אַ דעמאָנסטראַציע, פאָדערענדיג צו בעפרייען די פּאָליטישע אַרעסטירטע. אויף די טעלעגראַף-דראָטען זענען אויפגעהאָנגען געוואָרען רויטע פאָהנען. פּאָליציי האָט די דעמאָנסטראַנטען צוטריבען. אייניגע זענען אַרעסטירט. (ב)

8-טוּגג!
דאָס
לאָדזער טאָגעבלאַט
בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה
אין אַלע באַהן-קיאָסקען
(„Ruch“)

בעקאַנטמאַכונג

אין מיין לאַנג עקזיסטירענדע צווירנעריי
אויף זאַוואַדזקא 16

נעהם איך אויף פון היינט אָן צו צווירנען אַלע זעמטליכע
עפעקטען ווי נופּע,

קנויטעך, שלינגען און שפּיראַל א.א.וו. אויף אַלע גאַרנס, זייד, קאַמגאַרן, שטרייכגאַרן און בוימוואָל צו ביליגע פּרייזען און רעיעלע בעהאַנדלונג.

Silman i Rozenblum, Łódź,
ul. Zawadzka 16 (róg Zachodniej) tel. 183-44.

שניידערלעך האָבען שניידיג זיך צושניטען!

מעסער׳ס, פּאַנאַטאַוויע און פּאָליציי

(§) צום שניידער פישעל קאַראַ (קאַלענבאַר-גאַס 28) איז געלאָפען געקומען צו גאַסט דער שניידער יחיאל לענטשיצקי פון קראַשעווסקי גאַס 22. שמועסענדיג וועגען אַשניידערישען ענין איז צווישען ביידע אויסגעבראָכען אַ קריגעריי, וועלכע איז גיך פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ געשלעג. ס׳זענען דאַן געלאָזט געוואָרען מעסער׳ס, פון וועלכע פישעל קאַראַ איז אַרוים אַ פערוואונדעטער אין פּלייצע און רעכטע האַנד. לענטשיצקי׳ן האָט אָפּגעגליקט בלויז מיט אַ מעסער-שטאָך אין רוקען. די „גיכע הילף“ האָט זיי פערבאַנדאַזשירט און פּאָליציי האָט צוגעפּיגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל.

קאָנטראָלעס אין די בעקערייען פון 1-טען יאַנואַר אָן

בעקערייען פון אַנטי-סאַניטאַרען צושטאַנד, דראָהט אַ געפאַהר פערמאַכט צו ווערען

וואַרשא, (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) פון ערשטען יאַנואַר זאָל די מאַכט צוטרעטען דורכצופיהרען קאָנטראָלעס אין די בעקערייען אין וואַרשא און אויף דער פּראָווינץ. די בעקערייען, וואָס וועלען זיך געפינען אין אַנטי-סאַניטאַרען צושטאַנד, וועלען פערמאַכט ווערען.

ZWYCIĘŻYĆ GRUŹLICĘ MOŻE TYLKO
WSPÓLNY WYSIŁEK
CAŁEGO SPOŁECZEŃSTWA

Bank Spółdzielczy
Kupców i Przemysłowców
w ŁODZI
Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34
39 צעגעלניאַנאַ 39
פראָנט 1-טער שטאָק פראָנט 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פּראַכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקאַסע אויף אַלע פּלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, ווייזט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן וואַקלאַדען איינלאַגען, גדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָרונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאַכט די קאָנטאָ און גיט אַרויס אוואַנסען אויף אינקאַסאָ
ערלעדיגט אַלץ פּינקטליך און רעעל.
די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג

לחבר היקר מ׳ זאב באומגולד
לרגלי נשואיו עם ב״ל
מ׳ דינה ברלינסקה
ברכות מאליפות מאחלים
שמואל דוד בונין
ויהודית פולצ׳

Dr. med. M. Lerner
קינדער-קראַנקהייטען
זאַכאָדניאַ 64, טעל. 113-09 נעמט אָן פון 3— 5

Dr. med H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הויט- און וענערישע קראַנקהייטען און קינדערלאָזיגקייט
נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעל. 128-98
נעהמט אָן פון 8—10; 5—8 אָוועגד
אַ ספּעציעלע וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med.
G Gersztajn
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגען-קראַנקהייטען
Traugutta 12 (טראַוגוטאַ)
Telefon 175-10
נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 7 ביז 8 אָוועגד.

Dr. Med. E. Reicher
ספּעציאַל אַרצט
פאַר הויט האָר און וענערישע קראַנקהייטען
דיאַטערמיע-בעהאַנדלונג און עלעקטראָ-טעראַפּיע
פּאָלודניאָוואַ 28 טעל. 201-93. נעמט אָן פון 8—11 פריה און 5—9 אָוועגד. זונטאָג פון 1—9 מיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פּרייזען

Dr. A. Mazur
וואָסכאָדניאַ 67, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 10 — 1.30 און פון 4 — 6 אָוועגד

Dr. Niewiażski
ספּעציאַליסט
פאַר סיפיליס, טריפער און מענער-שוועכע
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
פאַר דאַמען ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אַנדזשעיאַ 5 טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה און פון 5 ביז 9 אָוו

ווינער אָרטאָפּעדישע פּראָצאָווניע
- אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט — מאַכט לויט גיפּס-מאָדעלען וואָקלאַדקעס נעגען פּלאַטפוס, קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטען א. ז. וו. גדאַנסקאַ 28 וו. 1, פון 5—7 אָוועגד.

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 114-75

אונטערהאנדלונג מיט אגענץ אויף א טריטען-פונקט

ענגלישע רעגירונג געווארען שטייפער נאך די וואהלען אין ווייטשעפעל

די הלואה פאר ארץ-ישראל איז געפאהר

לאנדאן, 14. (יט"א)
דער „דזשואיש קראניקל“ טיילט מיט, אז דער פערלויף פון די אונטערהאנדלונגען צווישען דער ענגלישער רעגירונג און דער „יודישער אגענץ“ איז נישט צופרידענשטעלענד. דער פארלאמענטארישער קארעספאנדענט פון „דזשואיש קראניקל“ ווייסט צו בעריכטען, אז פון טאג צו טאג ווערט קלאר, אז פון די דאזיגע אונטערהאנדלונגען וועט גארנישט ארויסקומען. נאך די וואהלען אין ווייטשעפעל איז פון דער רעגירונג פערשוואונדען די אונרוהיגקייט וואס איז ביי איהר ענטשטאנען אין שייכות מיט דער ערשיינונג פונ'ם „ווייס בוך“. וועגען דער הלואה פון 2 און א האלבען מיליאן פונט שטערלינג פאר ארץ-ישראל רוקט מינאנזין-מיניסטער סנוידען ארויס געוויסע בעווארענישען. עס איז מעגליך, אז דער דאזיגער פראיעקט וועגען דער הלואה פאר א"י זאל דורך דער רעגירונג אינגאנצען אפגעווארפען ווערען.

„דאס ווייס-בוך“ פאר'ן פרא-פאלעסטינא סאציאליסטישען קאנגרעס

ברוסעל, 14. (יט"א)
דא איז געעפענט געווארען דער פרא-פאלעסטינישער סאציאליסטישער קאנגרעס. פארזיצענדער פון קאנגרעס איז עמיל וואנדערוועלדע. אויף דער טאגעס-ארדנונג געפינט זיך די פראגע וועגען דער סיטואציע אין ארץ-ישראל און צוזאמענהאנג מיט'ן „ווייס-בוך“.

נפטר געווארען דער לוקאווער רב

לוקאוו, (טעלעפאניש צום „לאדזשער טאגעבלאט“).
היינט איז דא נפטר געווארען אין עלטער פון 4 יאהר דער הויגער רב ר' שמואל שלמה ברוין. דער נפטר איז בעת דער באלשעוויסטישער אינוואזיע שטארק געפייניגט געווארען און פון דעמאלט אן האט ער געקרענקט. אין דער לעצטער צייט איז ער שוין נישט אראפ פון בעט און היינט פריה איז ער נפטר געווארען.

לאדזשער יודישע קליינהענדלער געגען דער „ווידזעווער מאנופאקטור“

פון יודישען קליינהענדלער-פעראיין בעט מען אונז מיטצוטיילען:

ווי בעקאנט, האט די „ווידזעווער מאנופאקטור“ אויף ראקאטשינער גאס געעפענט א געוועלב א. נ. „קאנסום“, וואס איז פערזעהען מיט אלע ארטיקלען, פון מאנופאקטור ביז קאלאניאל און שפייז. די „ווידזעווער מאנופאקטור“ צאהלט אויס די ארבייטער טייל שכירות מיט באנעס פאר וועלכע די ארבייטער מוזען דאן אלעס נויטיגע איינקויפען אין קאנסום-געוועלב פון דער פאבריק.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, האט א דעלעגאציע פון קליינהענדלער-פעראיין (פאמארסקא 15) מיט'ן ראטמאן פון דער האנדעלס-קאמער ה' כארי בראש, דאנערשטאג אינטערוועניר' ביים פרעזעס פון דער האנדעלס-קאמער. די דעלעגאציע האט אנגעוויזען, אז אויב דער „קאנסום“ נעמט אין איצטיגען מאמענט אוועק די פרנסות פון די סוחרים, וואס וואוינען אין דער געגענד פון גלובנא און ראקאטשינער גאס, וועט ער שפעטער ווערען א פלאג פאר אלע לאדזשער קליינהענדלער, מחמת, דעם ביישפיל פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“, וועלען נאכמאכען אנדערע פאבריקאנטען, אזוי ארום וועט אין דער נאהענטער צוקונפט צוקומען א נייע ארמעע קליינהענדלער אהן מיטלען צום לעבען.

די זעלבע דעלעגאציע וועט היינט מאנטאג אינטערווענירען וועגען זעלבען ענין ביים וואיעוואדע און ביים פרעזעס פון דער פינאנץ-קאמער.

* * *

א דעלעגאציע פון פוילישען קליינהענדלער- און פאבריקאנטען-פעראיין האט זיך אויך געווענדעט מיט א פראטעסט געגען „קאנסום“ פון דער „ווידזעווער מאנופאקטור“ צום קרייז-ארבייטס-אינספעקטאר ה' וואיטקיעוויטש. דער ארבייטס-אינספעקטאר האט אנערקענט פאר גערעכט די טענה פון דער קליינהענדלער-דעלעגאציע.

אויספלוג פון פעראי"ן פאר לאנדקענטשאפט אין „לאדזשער טאגעבלאט“

נעכטען פארנאכט האט דער פעראיין פאר לאנד-קענטשאפט ארגאניזירט אן אויספלוג פון זיינע מיטגלידער אין אונזער רעדאקציע און דרוקעריי. א גרופע פריילינס און יונגעלייט האבען אונטער דער אנפיהרונג פון ה' קאפלון בעזוכט אונזער רעדאקציע, כדי זיך צו בעקענען מיט דעם טעכנישען בעטריב פון אונזער פערלאג.

נאך דעם, ווי רעדאקטאר ישראל קאהאן בעגריסט די אנטיילנעמער פון אויספלוג, ווערען די בעזוכער פערבעטען אין דער זעצעריי און אין דער לינאטיפ-אפטיילונג, און דאן אין דער דרוקעריי, וואו זיי בעקומען גענויע ערקלערונגען וועגען די טעכנישע איינריכטונגען, ווי אזוי ס'ווערט „געמאכט“ א צייטונג. מיט גרויס אויפמערקזאמקייט, האבען די בעזוכער זיך צוגעקוקט צו דער ראטאציאנס-מאשין און צו די אנדערע מאשינען.

נאך דעם, ווי די עקסקורסיע האט זיך בעקענט מיט אלע אפטיילונגען פון אונזער פערלאג, אויך מיט דער האנד-זעצעריי און עקספעדיציע, דאנקט ה' קאפלון אין נאמען פון די בעזוכער פאר די געגעבענע ערקלערונגען.

פאר איינמעלדען זיך, וועט מען נישט בעצאהלען

פון 1. יאנואר 1931 וועט דער מעלדונגס-סיסטעם אין לאדז געענדערט ווערען. די אין אונזער שטאט איינגעמעלדעטע פערזאנען וועלען אנערקענט ווערען אלס „שטענדיגע איינוואוינער“. ס'וועלען איינגעפיהרט ווערען נייע מעלדונגס-פארמולארען אין אלע הייזער. פאר'ן איינמעלדען זיך וועט נישט גענומען ווערען קיין אפצאהל.

—=0§0=—

לאדזשער יודישע באנדיטען ארעסטירט אין בערלין

דער וואיעוואדישער אויספארשונגס-אמט אין לאדז האט בעקומען די ערהאלטענע א מעלדונג פון בערלין, אז דארט זענען ארעסטירט געווארען צוויי לאדזשער באנדיטען דוד אפאטאווסקי און ניסעל שולמאן.

ביידע זענען נאכ'ן אויספיהרען א רייהע רויב-אנפאלען אין לאדז אנטלאפען קיין דייטשלאנד. אויפ'ן גרונד פון שטעקבריף זענען זיי ארעסטירט געווארען אין בערלין.

—:0:—

צוליב'ן גליטש

צובראכענע הענט, פיס, נעזער

צוליב'ן פראסטעל זענען די לעצטע טעג אין לאדז פארגעקומען א סך אומגליקס-פאלען צוליב'ן אויסגליטשען זיך. אויף קאזשימיעזש-גאס 12 האט זיך אויסגעגליטשט דער 59-יעהריגער ארבייטער בערגארטשוק. ער האט צובראכען א האנד און בעקומען שווערע וואונדען אין קאפ.

— אויף אלעקסאנדער-גאס האט זיך צובראכען א פוס דער 29-יעהריגער העניך גרינפעלד פון רזגא 6.

דער ארבייטער יוזעפיאק פון נייע צונגעל-גאס 94 איז אומגעפאלען און צובראכען די לינקע האנד און צופלאטשט די נאז.

קאמף צווישען שמוגלער און פאליציי

פערוואונדעטע ווערען די חברה-לייט אין קייטען אפגעפיהרט אין תפיסה

(§) נעכטען ארום 11 פריה האט זיך דערנעהנטערט פון לאדז א משא-צוג פון קאליש.

אין איינעם פון די וואגאנען זענען געפאהרען צוויי בעקאנטע שמוגלער מיט א גרעסערן טראנספארט געשמוגעלטען טאבאק פון דייטשלאנד. דאס זענען געווען דער 27-יעהריגער סטאניסלאוו מוראווא און דער 20-יעהריגער ברידער זיינער מוראווא פון לאדז נייע קאנטנא 3. בעת דער צוג איז אנגעקומען קיין פאביאניץ האבען די אויספירער פון דער גרעניץ פאליציי דער 33-יעהריגער לודוויג שניטגאווסקי, וואס האט זיך צופעליג געפונען אויפ'ן וואקזאל און דער לאדזשער יוזעף באטשינסקי פון זאכאדניא 68, בעמערקט אין ביידעל פון וואגאן בעהאלטען 2 פערזאן, וועמענס פנים'ער זענען זיי געווען עפעס בעקאנט. נישט לאנג טראכטענדיג האבען די אויספירער גענומען נאכלויפען דעם פערבייגעהענדיגען צוג און באלד איז זיי געלונגען זיך ארויפצוקריגען אויפ'ן ביידעל. צווישען די שמוגלער און די אויספירער האט זיך צובראכען א קורצער קאמף, בעת וועלכען די שמוגלער האט זיך איינגעגעבען אראפצווארפען זייער טאבאק און שפעטער זענען זיי אויך אראפגעשפרונגען פון צוג. די אויספירער האבען ווידער נישט לאנג געטראכט און זענען אויך אראפגעשפרונגען פון צוג און גענומען נאכיאגן די אנטלויפענדע אויסשיסענדיג נאך זיי 8 מאל. איינער פון די שמוגלער איז פערוואונדעט געווארען. ערשט דאן האט די אויספירער זיך איינגעגעבען די שמוגלער צו שמידען אין קייטען, נאך גרויס אמפערניש בעת וועלכע די אויספירער האבען בעקומען מעסער-שטעך, זענען די חברה-לייט אפגעפיהרט געווארען אין 12. קאמיסאריאט, וואו עס איז אויך ארויסגערופען געווארען פאגאטאוויע, וואס האט אלעמען ערטיילט הילף. דער ארויסגעווארפענער טאבאק איז שפעטער דורך דער פאליציי געפונען געווארען.

ביידע שמוגלער זענען איינגעזעצט געווארען אין תפיסה.

—=0§0=—

אלגעמיינע פערזאמלונג פון „החלוץ-המרכזי“

שבת אוונט איז פארגעקומען דער המשך פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון „החלוץ המרכזי“ אין לאדז אין דער דיסקוסיע איבערן בעריכט האבען אנטייל גענומען די ה"ה צעפעלינסקי, מנשה פערשט, ב. שווארץ, ש. סוראזשקי, א. וואלפמאן, מ. מאנכיימאר, א. מאזעס א. א. נאכ'ן ענטפער פונ'ם וועד איז אויסגעדריקט געווארען אנערקענונג פאר דער אפגעטוענער ארבייט. אין דער וואהל-קאמיסיע זענען דאן געוועהלט געווארען: ש. צעפעלינסקי, ב. כץ. אין וועד זענען געוועהלט געווארען: ח מרגליות, א. פאצאנאווסקי, י. ציווין, ח. לעווינשטיין, י. אורבאך, מ. קאפעל, י. הערץ, ש. שרענצעל, י. איילענבערג. אין רעוויזיאנס-קאמיסיע: פ. מאריאנסקא, ש. פרענקעל און ש. צעפעלינסקי. אין חברים-געריכט: ח' מרגליות, מ. קאפעל און א. פאצאנאווסקי.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע“
נארוטאוויטשא 20.
לעצטע גאסטשפילען
פון בערימטען ארטיסט פון סטאניסלאווסקי'ס קונסט-טעאטער אין מאסקווא, פיסקאטאר-טעאטער אין בערלין, מאריס שווארץ'ס יודיש קונסט - טעאטער
פאול באראטאוו
היינט, מאנטאג, דעם 15-טען דעצעמבער 9 א זייגער אוונט
פאפולערע פארשטעלונג פון 80 גראשן אן
אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג פון פובליקום צום לעצטען מאל
„דער פאטער“
דראמע אין 3 אקטען פון אויגוסט סטרינדבערג
הויפט-ראל ריטמייסטער אדאלף — פאול באראטאוו.
דינסטאג, מיטוואך, דאנערשטאג גאסטראלירט די טרופע אין קאליש.
פרייטאג, דעם 19-טען דעצעמבער 9 א זייגער אוונט
אין צוזאמענהאנג מיט דער יובילי-פייערונג פון גרויסען יודישען דיכטער
שלום אש ווערט געשפילט „גאט פון נקמה“
הויפט-ראל יאנקל שאפשאוויטש — פאול באראטאוו.
ס'נעמען אנטייל: פרויען: מ. ראזען, ש. פלאום י. פלאום, מ. פאזנאנסקא.
מענער: מ. אייזענבערג, ח. בראקארוש, י. גרינהויז, ב. גורוויטש, י. וויינבערג
מ. מעלמאן, מ. פאזנאנסקי, א. קורץ, ה. פלאום. סופליאר מ. אייזענבערג.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע.“

200 ארימע יודישע קינדער

זענען נעכטען בעקליידט און בעשוכט געווארען

די גענעראל-פערזאמלונג און פייערליכע בעקליידונג אין „מלביש ערומים“

(—) דער פעראיין „מלבוש ערומים“ האט נעכטען בעוויזען ארויסצופיהרען צוויי זאכען: א גענעראל-פערזאמלונג און א בעקליידונג פון ארימע קינדער.

אין לאקאל פון בעקער-צעך (פיאטרקאווסקא 57) עפענט ארום 5 אזי. פרעזעס י. רייכבערג די פערזאמלונג. אלס פארזיצער ווערט געוועהלט ה' גאמבערג. אסעסארען ד"ר הייניך און ראזענצווייג.

דעם בעריכט גיט אפ ה' לובינסקי, און ער ווערט פון די פערזאמעלטע איינשטימיג אנגענומען. נאכדעם ווי ס'ווערען בעשטעטיגט מיט אויפשטעהען די פערשטארבענע מיטגלידער, ווערט דער וועטעראן פון „מלבוש ערומים“, איינער פון די עלטסטע און טיכטיגסטע מיטגלידער, ה' יהושע שטיינבערג, געוועהלט אלס עהרען-פרעזעס. די פערזאמעלטע דריקען אויס א דאנק דער פערוואלטונג און די קאמיטעט-מיטגלידערינס, די פרויען רייכבערגער, לעווין, געבערט און קורץ, פאר זייער אונטערנעהמונגס-ארבייט לטובת די ארימע קינדער.

אין דער נייער פערוואלטונג זענען געוועהלט געווארען: י. רייכבערגער, מ. מאלאמאנטשוק, י. גראסמאן, ב. דרעשער, ש. גרינבערג, א. א.

די פערזאמלונג האט בעשלאסען צו דעם קומענדיגער פסח צו בעקליידען, א חוץ קינדער, אויך צו בעקליידען 100 דערוואקסענע.

די פייערליכע בעקליידונג

נאך דער פערזאמלונג, טרעט מען ארום 7 אזי. צו צו דער בעקליידונג. אין זאל פערזאמלען זיך מיטגלידער, געסט, די מיטגלידערינס פון דאמען-קאמיטעט, די ניי-געוועהלטע פערזאמלונג פערנעמט דעם פרעזידיום-טיש. נאך דעם, ווי ה' י. רייכבערגער עפענט די פייערליכקייט, בענשט ה' י. שטיינבערג חנוכה-ליכט. און זאל קומען אריין די מוטער'ס מיט די ארימע קינדערלעך. נאקעטע און באר-וועס. די קינדער ווערט פערטיילט מיט-לעך מיט זיסקייטען. די איינעלעך ביי די קינדער בלישטשען. די בעקלעלעך פלאמען פון פרייד און אומגעדולד שוין צו זעהען א ניי אנצוגעל, א פאר נייע גלאנציגע שיכעלעך, א פאלטענדעל. ביי א טייל פון די אומגליקליכע מוטער'ס בעווייזען זיך טרעהרען אין די אויגען. ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז ביי דער נעכטיגער בעקליידונג, האט מען געזעהן בעל הבתישע פרויען, וועלכע דער שווערער קריזיס האט צום ערשטען מאל געצווינגען אנצוקומען צו פילאנטראפיע — א צייכען פון דער צייט.

דאס ערשטע ווארט בעקומט ה' י. גראסמאן. ער שטרייכט אונטער די וויכטיגקייט פון דער איצטיגער בעקליידונג.

נאך דעם רעדען נאך פרוי לעווין אין נאמען פון דאמען-קאמיטעט. גרינבערג און אנדערע. דאן ערקלערט ד"ר הייניך, אז פון היינט-אן שפענדעט ער 2 אומזיסטע שעה'ן פון 1—3 טעגליך. אין זיין קאבינעט וועט ער אויף צעטלען פון „מלבוש ערומים“, ערטיילען אומזיסטע מעדיצינישע הילף. די ערקלערונג פון ד"ר הייניך רופט ארויס אפלאדיסמענטען ביי די פערזאמעלטע.

נאך די רעדעס און בעגריסונגען שטעהען די פרויען מרים קאן און די רבי'צין פיינער איבער די באנד פון דעם גארדעראבען-לאגער. די בעקליידונג הויבט זיך אן. די ערשטע ווערען אריינגעפיהרט צוויי קליינע, בע'חנ'טע, אבער אפגעריסענע יונגעלעך. עטליכע מינוט שפעטער קומען זיי ארויס בעקליידעט און בעשוכט פון קאפ ביז פוס — ניט צו דערקענען. די נייע „גראפלער“ געהען ארויף צום פרעזידיום-טיש, און זיי מאכען אויף א קול די ברכה „מלביש ערומים“. די ברכה פון דעם קליינעם, בע'חנ'טען „בורגער“ רופט ארויס און זאל א שטורם פון אפלאדיסמענטען.

נאך דעם, גיהען בסדר אריין די אפגעריסענע קינדער אין דעם גארדעראבען-צימער, וואו זיי בעקומען זייערע „פעקלעך“: אנ'אנצוג, א פאלטען, א פאר שיך, קאלאשען, א העמד און א שאל. מערלעך בעקומען קליידלעך. בעקליידעט זענען געווארען 200 קינדער. ווען מיר וועלען צוגעבען, אז די גאנצע בעקליידונג איז כמעט א געשאנקענעס, דארף דער פערוואלטונג מיט'ן דאמען-קאמיטעט אויסגעדריקט צו ווערען א דאנק.

די פירמע „דזשענטעלמען“, האט ווי ביי די פריהערדיגע בעקליידונג, אויך צו דער נעכטיגער בעקליידונג געשאנקען 25 פאר קאלאשען, און די רעשט בערעכענט צו א מיניכום-פרייז.

ארום 10 אזי. שליסט פרעזעס רייכבערגער די פייערליכקייט און דרוקט אויס די האפנונג, אז די יודישע בעפעלקערונג וועט נעהענטער אונטערשטיצען די וויכטיגע אינסטיטוציע.

די וועלט-אויסשטעלונג אין שיקאגא

ווער וועט קענען אויסנוצען די געלעגענהייט, צו בעזוכען אמעריקא?

נאך מיט א צייט צוריק האט מען ביי אונז גערעדט און אפילו געשריבען אין די צייטונגען וועגען א וועלט-אויסשטעלונג, וואס וועט פארקומען „בקרוב“ אין די פעראייניגטע שטאטען.

אנדערע האבען שוין אפילו „פערזיכערט“, אז פאר 60 דאלאר וועט יעדער איינער, א דאנק דער אויסשטעלונג, זיך קאנען דורכפאהרען קיין אמעריקא...

איצט ווייזט זיך ארויס, אז אזא מין אויסשטעלונג וועט טאקע אין אמעריקא פארקומען — אין יאהר 1933, ד. ה. אין דריי יאהר ארום. נאר וואס שייך די פרייזן — ווער ס'וועט האבען די מעגליכקייט צו פאהרען און ווי פיל אזא נסיעה וועט קאסטען, איז נאך לע"ע נישט בעוואוסט. אפילו דער אויסשטעלונגס-קאמיטעט אליין ווייס עס נאך אויך נישט.

די דאזיגע אויסשטעלונג וועט פארקומען אין שיקאגא, לכבוד דעם 100-יעהריגען יובל, זינט די שטאט איז געבויט געווארען, און ווי די אמעריקאנער צייטונגען געבען איבער, וועט דאס זיין איינע פון די גרעסטע אויסשטעלונגען, וואס די וועלט האט ווען ס'איז געזעהען.

שיקאגא איז אין אמעריקא די צווייטע שטאט נאך ניו-יארק — זי צעהלט א בעפעלקערונג פון דריי מיליאן מענשען. נאר מיט איהר אמעריקאניזם שטייגט זי נאך איבער ניו-יארק.

געגרינדעט אין יאהר 1833, אלס קליין שטעטעל, איז זי באלד געווארען דער האנדעלס-צענטער פונ'ם גאנצען געגענד. אין 1871 איז אין שיקאגא אויסגעבראכען א גרויסע שרפה און די גאנצע שטאט איז אראפ מיט'ן פייער. געמיינט האט מען דעמאלס, אז זי וועט שוין מעהר קיין תחית-המתים נישט אויפשטעהען, אבער נאך א שרפה ווערט מען רייך — און א גאנץ קורצער צייט איז זי אויסגעוואקסען פיל-פאכיג גרעסער און ענגער ווי פריהער, ביז זי האט דערגרייכט דאס, וואס זי איז איצט — א וועלט-צענטער פון האנדעל, אינדוסטריע און וויסענשאפט.

די אויסשטעלונג וועט טראגען דעם נאמען „א יאהרהונדערט פון פראגרעס“. ס'מיינט אבער נישט הונדערט יאהר פראגרעס בלויז פון שיקאגא, נאר דער פראגרעס פאר די לעצטע הונדערט יאהר אויף דער גאנצער וועלט. ס'וועלען אריינגעצויגען ווערען אין דער אויסשטעלונג אינדוסטריע-צווייגען און פירמעס פונ'ם גאנצען כדור-הארץ.

די אונטערנעהמונג איז א ריין-פריוואטע, אבער זי האט די אונטערשטיצונג פון דער אמעריקאנער רעגירונג און געזעלשאפט. אין אינגאנצען וועט פרעזידענט הובער זיך ווענדען צו דער וועלט מיט א מאניפעסט, צו בעטייליגען זיך אין דער אויסשטעלונג.

דער אויסשטעלונג קאמיטעט בעשטייט פון 150 מענשען, וועלכע האבען לכתחילה ארייננעלייגט צו טויזענט דאלאר אויף די ערשטע ארגאניזיר-הוצאות, אבער דער אלגעמיינער בודזשעט איז אויסגערעכענט אויף הונדערטער מיליאנען.

דער קאמיטעט איז משער, אז די אויסשטעלונג זאל, אין משך פון די זעקס חדשים, וואס זי וועט זיין אפען, בעזוכט ווערען פון א הונדערט מיליאן מענשען.

חוץ דעם, ווערט געפלאנט, אז אין משך פון דער דאזיגער צייט זאל אין שיקאגא פארקומען ביז 50 פערשיעדענע וועלט-קאנגרעסען.

ס'וועלען אן ספק געמאכט ווערען גרויסע הנחות פאר די אייראפייער, וואס וועלען חשק האבען צו בעזוכען די אויסשטעלונג, אבער ס'ווענדט זיך פאר וואסערע אייראפייער — ס'פאהרען שוין איצט ארום איבער דער וועלט הונדערטער שיקאגער שלוחים, וועלכע ציהען אריין דערין אלע גרעסערע קרייזען.

בעזונדער פעראינטערעסירט איז דער קאמיטעט, צו האבען אויף דער אויסשטעלונג וואס מעהר בעריהמטע פערזענליכקייטען — פאליטיקער, קונסטלער, שרייבערס, רעדנערס א. אז. וו.

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: רעדאקציע 100-57, אדמיניסטראציע 100-47

דער ארגומענט פון ארימקייט

די אפאזיציאנעלע צייטונגען האבען א חוץ „בריסק" איצט בעקומען נאך א שלאגער צו שלאגען די רעגירונג. און דאס איז דער בודזשעט און צוזאמען דערמיט די ווירטשאפטליכע פאליטיק.

די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא". וועלכע האלט זיך איצט פאר דער מאון-געבערין פון דער אפאזיציע אלס ארגאן פונ'ם גרעסטען אפאזיציאנעלען סיים-קלוב הט שוין געלטען אפגעלאזען דעם סאנאטארישען סענאטאר איש מעגרעלאו, וואס האט די זכיה געהאט ארויסגעוועהלט צו ווערען אלס סענאט-סעקרעטאר מיט'ן חסד פון זיינע קלוב-חברים פון ב.ב. די קלוגע ענדעקישע צייטונג זוכט גאנץ גוט, אז מיט דעם כבוד פון ר' ישראל וועט דאס פאלק ישראל נישט געהאלפען ווערען, און וואס שייך יודישע פרנסות — ווילען יודען ארויסשווימען און געלד פונקט אזוי, ווי בע אנ'ענדעקישער רעגירונג. דער „יודישער ארגומענט" איז נאר געווען אט אזוי, א ווינט צו טון דעם עולם-גולם, אז די סאנאציע איז פריינדליך געשטימט צו יודען און וויבאלד פריינדליך — איז שוין א פסיל. ערנסט האט זי זיכער דערמיט נישט געמיינט. חושד זיין די סאנאציע אין יודען-פריינדליכקייט קאן נאר א נאר און דער „גאזעטא ווארשאווסקא" ווייסען מענשען, וואס איהר קאנט ווענען זיי זאגען וואס, וואס, נאר נישט, אז זיי זענען נאראנים...

איהר שווערערער און ערנסטערער ארגומענט נעגען דער סאנאציע איז איהר רעזשים איז פון אייבינג אן געווען דאס ווירטשאפטליכע פראבלעם, וואס שטעלט מיט זיך תאר באמת די שוואכע זייט פון דער שטארקער רעגירונג. און מיט דעם ארגומענט שלאגט זי און איהר נעלבסינגען נומער די רעגירונג. די צייטונג ווייזט אן, אז אנשטאט א קלארען ווירטשאפטליכען פראגראם, אנשטאט פאזיטיווע און רעאלע מיטלען צו לינדערן דעם קריזיס, האט די רעגירונג שטענדיג דעם מאגישען תירוץ: „קאניונקטור". מען ווארט הייסט עס,— זאגט די „גאזעטא ווארשאווסקא", אז די קאניונקטור זאל זיך פארבעסערן. דאס ווירטשאפטליכע פראבלעם ווערט אזוי ארום טראקטירט, ווי מען טראקטירט א שטיינער דאס וועטער און די קאנגאטישע פאליטיק ווערט זעהר ענליך צו דער מעטעאראלאגיע. אט אזוי רעדט דער ענדעקישער ארגאן, און אז זי רעדט רעדערדט זי זיך טעלמאל צו דעם, וואס מיר יודען, האבען שוין פון לאנג געזאגט.

„עס איז שוין די העכסטע צייט צו פערשטעהן — שרייבט ווייטער „גאזעטא ווארשאווסקא", אז אונזער פוילישער קריזיס האט אנ'אנדערן פערלויף, אנ'אנדערן כאראקטער און אנדערע גורמים, ווי דער קריזיס אין די רייכע און שטארקע אינדוסטריע לענדער. פערהאן א קריזיס וואס שטאמט פון צופיל גוט'ס. פון אנ'איבערפלוס און דער פראדוקציע וואס קאן נישט פערפרויבט ווערען, ביי אונז זענען נישטא אזעלכע „שווערונקטמען", ביי אונז זענען נישטא, קיין קאפיטאלען, וואס זאלען ווארטען אויפ'ן סוף פון קריזיס און דאן זיך א ווארף טון אויף דער פראדוקציע און זי פינאנסירען. אויב מ'וועט די פוילישע ארומיקייט נישט נעהמען פאר'ן אויסגאנגס-פונקט, וועט מען פון דעם איצטיגען קריזיס נישט קענען ארויסקריכען".

דעם אמת מוז מען זאגען אפילו אנ' ענדעקישער צייטונג, אז ווען זי איז גערעכט איז זי גערעכט. די יודישע פאליטיקער, וועלכע שרייען שוין א שעהנע פאר יאהר, אז מען דארף לינדערן די שטייער-שרויף, רעפארמירען דעם אומזאץ-שטייער, אפשאפען די זונטאג-גזירה, האבען שטענדיג ארגומענטירט זייערע פאדערונגען מיט דער ארימקייט פונ'ם לאנד. דאס לאנד איז צו ארים אז עס זאל זיך קענען ערלויבען ארויסצוציהען די לעצטע פאר גראשען פונ'ם סוחר און האנדווערקער און ממילא דערמיט נאך מעהר אפשוואכען דעם פריוואטען קאפיטאל. דאס לאנד איז צו ארים, אויף צו מאכען אנ'עקספערימענט מיט א גאנצען שיכט פון דער בעפעלקערונג און איהר צונעמען דעם זונטאג אלס צולאג צום שבת און אזוי ארום אפשטעלען די שעפערישע ארבייט ביי דעם דאזיגען שיכט אויף גאנצע צוויי טעג אין דער וואך. דאס לאנד איז צו ארים, אז מען זאל פיהרען אנ'עטאטיסטישע פאליטיק און נאך מעהר פערגרעסערען דערמיט די מתנה קבצנים און אביונים, וואס ווערען ארויסגעשטויסט פון זייערע פריהערדיגע פרנסה-פאזיציעס. אמת, די דאזיגע ארימעלייט זענען ס'רוב יודען. דער ווירטשאפטליכער קריזיס האט שוין אבער בעוויזען, אז די ארימקייט האט א טבע זיך צו פערשפרייטען, זי איז עקספאנסיוו, און „דאס קעניגרייך דלות" כאפט ארום אלס גרעסערע נאציאנאלע גרופען אונטער זיינע שווארצע, דארע פליגעל.

דער ארגומענט פון ארימקייט איז שטארק, מעכטיג, און וואגיג, און דאס דארף געדענקען נישט בלויז די סאנאציע, נאר אויך די ענדעציע...

—פ.ב.

בימים ההם — בזמן הזה

(חנוכה-געדאנקען)

פון ד"ר א. יעקובי

א לאנגע תקופה פון איבער 2 טויזענד יאהר טיילט אונז אפ פון זיין מתתיהו החשמונאי און ארויסגעטראטען צום ערשטען מאל אין א עפענטליכען קאמף געגען די אונטערדריקער, כדי צוריק צו געווינען אונזער גייסטיגע און פיזישע אונאפהענגיגקייט. דאס יודישע פאלק האט אין משך פון דער צייט דורכגעמאכט שווערע נסיונות, און דורכגעגאנגען א לאנגען דערנעדער-פאלען וואנדערונגס-וועג און אין זכרון פון פאלק זענען שטארק געבליבען די ערינערונגען פון יענער ערהאבענער און ווייטער תקופה. דער נס חנוכה איז אויפ'ן גאנצען וועג פון אונזערע וואנדערונגען אפגעהיט געווארען, און פערלויף פון די אלע יאהרען האבען צניעות'דיג געפינקעלט די קליינינקע חנוכה-ליכטעלעך און האבען פערשפרייט העלע, ליכטיגע פייערען אויף אונזער פינסטערן וועג. די פייערלעך האבען אונז דערמאנט וועגען די העלדישע ארויסטרעטונגען פון די מכבייער, וועגען די גבורות פון אונזערע אבות און מיט דעם דיכטער האבען מיר אויך געזונגען:

את, איהר קליינע ליכטעלעך,
איהר דערצעהלט געשיכטעלעך,
מעשיות פון אמאל...

„בימים ההם". — לאנג האבען מיר געלעבט מיט די ערינערונגען פון אמאל, פון „בימים ההם". דאס פאלק האט זיין נאהרונג געהאט אין דער געשיכטע פון זיין פערגאנגענהייט און מיט שטארקע בליקען געקוקט אויף זיין צוקונפט, אויף אנ'אונקלארע צוקונפט, וואס דער גורל וועט אהם ברענגען.

„בזמן הזה". — און א תקופה איז דורכגעגאנגען, די לעצטע אין אונזער געשיכטע, און די געשטאלט פון אונזער צוקונפט איז פאר אונז קלאר געווארען. מיר רופען איהר אן די תקופה פון שיבת ציון. א"י של מעלה האט זיך פערוואנדעלט אין א"י של מטה, און אהין זענען יעצט געריכטעט אלע אונזערע שטרעבונגען.

מיט אונזער אויפבוי-ווערק אין א"י האבען מיר ארגנעשריבען א נייעם, שעהנעם קאפיטעל אין אונזער געשיכטע. פאר אינזערע אויגען איז געשעהן א וואונדער — דער נס פון „בזמן הזה" — און מיר האבען פאר אוהם געשאפען א נייעם „הלל".

א פאלק האט זיך אויפגעכאפט פון זיין שלאף און מיט איפער צוריקגענומען בויען זיין אלטע היים. דער פערוואהרלאזטער באדען אין א"י איז פערוואנדעלט געווארען אין א בליהענדער לאנד, שטעט און דערפער זענען אויפגעבויט געווארען אויף וויסטע ערטער, די העברעאישע שפראך איז אויפגעלעבט געווארען, קולטור און לעבען האבען מיר גענומען אויף אונזער גאנצען אויפבוי-וועג. א נס איז געשעהן און די מענער פון דעם גייסט „הלל" האבען אנגעזעהלט די ליכט פון א"י.

„בימים ההם — בזמן הזה". אזוי ווי אין די אלטע צייטען אזוי איז אויך יעצט. דאס קנאה געפיהל צו אונזער ווערק אין א"י האט דורכגענומען די אנטיסעמיט'עס פון אונזער צייט. א מורא איז בעפאלען אונזערע שונאים: דאס יודישע פאלק בעקומט צוריק זיין מענשליכען אויסזעהן — „הבא נתחכמה להם", לאמיר פערלוימדען דאס שלעכטס, לאמיר זיי שטערען איידער זיי האבען פערענדיגט זייער אויפבוי-ארבייט.

די העצע נעגען אונז האט זיך אנגעהויבען. שווער איז אונזער קאמף פון „בזמן הזה". עס וועלען אונז נישט אפשרעקען קיינע גזירות און קיינע בעריכטען וועלען אונז נישט אפשוואכען אונזער גלויבען און אונזער נצחון. אונזער ישוב אין א"י שטעהט אזוי ווי „בימים ההם" שטארק און פעסט און אנטקעגנט מיט שטאלץ אויף אלע אנגריפען פון די שונאים.

פערגלייכענ'דיג מיר די תקופות פון „בימים ההם" און „בזמן הזה", טארען מיר אבער פרט נישט פערגעסען. דער קאמף פון „יענע טעג" איז געשעהן אינגאנצען אויפ'ן איינענעם באדען, היינט, ליידער, איז נאך דער גאנצער באדען נישט אונזערער. דער באדען רופט צו אונז: „לייזט מיר אויס — און דאן איז דער נצחון א פולקאמער".

די יודען, וואס וואוינען אין גלות, דארפען נישט פערגעסען, אז דער ישוב אין א"י קעמפט יעצט דעם גאנצען יאהערנטוים קאמף און לעבט דעם וועג פאר א יודישער מערהייט אין לאנד. מיר מוזען קומען צוהילף דעם ישוב, מיר מוזען אהם העלפען אויסלייזען דעם באדען און מיט דעם פערפעסטיגען אונזערע פאזיציעס צו אונזער פולשטענדיגען נצחון.

און דער נצחון מוז קומען פון דער געשיכטע פון „בימים ההם" צוהען מיר אונזער האפנונג און גלויבען. און נישט ווייט איז די צייט, ווען דאס יודישע פאלק וועט פייערן דעם גרויסען נצחון פון „בימים ההם — בזמן הזה"...

—=0§0=—

א סאנאטארישע צייטונג פאדערט, אז דער ענין „בריסק" זאל עפענטליך אויפגעקלערט ווערען

פרעגט, פארוואס עס שווייגען די געוו. ארעסטירטע

דער סאנאטארישער „עקספרעס פאראנני" האט פערעפענטליכט א סענסאציאנעלען ארטיקעל וועגען בריסק. דאס איז צום ערשטען מאל, וואס א סאנאציע-צייטונג זאל ארויס מיט אזעלכע ווערטער און דעריבער, האט דער פאקט, זעלבסטפערשטענדליך געפונען א געוואלדיגען אפקלאנג אין דער גאנצער פוילישער פרעסע.

די צייטונג שרייבט:

„אונזער שטעלונג צו די מעגליכע מיסברויכען פון דער מאכט, וואס זענען אויסגעפיהרט געווארען דורך געוויסע יחידים. וואס געפונען זיך אויף א מלוכה-אמט, האבען מיר שוין ארויסגעזאגט דעם פאריגען זונטאג. איצט חזר'ן מיר נאכאמאל איבער די דאזיגע שטעלונג: יעדער פעסטגעשטעלטער פאקט פון מיסברויכען מוז קאטעגאריש פעראורטיילט ווערען און די שולדיגע מוזען בעטראכט ווערען בכל חומר הדין. אויב, אלזא, די ענדעקישע סיים-פראקציע שטעלט פעסט אין איהר דרינגענדען פארשלאג וועגען בריסק, אז די ארעסטירטע אין בריסק האט מען געשלאגען, געקאטעוועט, אויסגעהונגערט, וועט די דאזיגע שרעקליכע בעשולדיגונג פאר אונז האבען א ווערט נאר דאן, ווען עס וועלען געבראכט ווערען קאנקרעטע פאקטען פון די מיסברויכען, מיט'ן אנגעבען די נעמען פון די בעשולדיגטע און עדות אפילו אין דעם פאל, ווען די געליטענע אליין זאלען זיין די עדות. ווארום אין דעם אלעם איז דא איין אונערהערטע כאראקטעריסטישע זאך: וועגען פייניגען די בריסקער ארעסטירטע רעדען און שרייבען נאר זייערע פאליטישע פריינד, זיי אליין שווייגען אבער עקשנות'דיג. זייערע פריינד פערופען זיך, וואס אנ'אמת אויף ערקלערונגען פון די געוו. ארעסטירטע, אבער קיינעם איז נאך ביז איצט נישט געלונגען צו הערען די דאזיגע ווערטער פונ'ם מויל פון די דירעקט פעראינטערעסירטע".

„אויב עס זענען געווען מיסברויכען קלאגט דערפאר אן עפענטליך און קלאר, און די שולדיגע וועלען אהן צווייפעל בעשטראפט ווערן, גיט א בעריכט אבער נישט מיט קיין פלאטקעס, ווארום דערמיט שאדט איהר זעהר פיל די מלוכה".

אויף דעם דאזיגען סענסאציאנעלען ארטיקעל פון סאנאטארישען „עקספרעס פאראנני" ענטפערט די ענדעקישע „א. ב. צ.".

אין צוזאמענהאנג מיט דער שטעלונג פון דער רעגירונגס-צייטונג, דארף דערמאנט ווערען, אז נישט אלע ארעסטירטע געפינען זיך שוין אויף דער פריי. די אלגעמיינע פארווארפען, וואס געפינען זיך אינ'ם ענדעקישען פארשלאג בנוגע דאס „שלאגען, קאטעווען און אויסהונגערן" די בריסקער ארעסטאנטען, שטיצען זיך, ווי בעוואוסט אויף א רייהע ערקלערונגען פון די בעפרייטע ארעסטאנטען, און זיי זענען אגב, צו יעדער צייט גרייט אפצוגעבען גענויע ערקלערונגען. אויב זיי זענען נאך ביז איצט נישט איבערגעגעבען געוואָרען דער עפענטליכקייט, איז עס בלויז צוליב דעם, וואס אין תפיסה זיצען נאך איינינע ארעסטירטע און עס איז דעריבער נאכניט מעגליך איבערצוגעבען דאס גאנצע און גענויע בילד פון דעם ענין און נעמליך, די פאקטען, וואס זענען נוגע יענע ארעסטירטע. מיר ווייסען, אז די בריסקער ארעסטירטע האבען בדעה צו מאכען א געמיינזאמען ארויסטריט, וואס וועט בלי ספק געבען אנ'אלזייטיגע בעלויכטונג פון די בעציהונגען אין בריסק.

אפגערופען אויף דעם ארטיקעל פון „עקספרעס פאראנני" האט זיך אויך זעלבסטפערשטענדליך דער „ראבאטניק" די צייטונג שרייבט, אז איינע פון די סאנאטארישע צייטונגען איז ארויס מיט א פארשלאג, עס זאל אויפגעדעקט ווערען דאס געהיימניס פון בריסק צוזאמען מיט די נעמען פון די קרבנות און די שולדיגע.

געוויס, אלץ וועט ווערען אויפגעדעקט און מיט אלע פרטים. מאכט אייך אבער נישט תמ'עוואטע. אנדזשיי סטרוג'ס עפענטליכע בעשולדיגונג וועלכע שטעלט פעסט די פאקטען און פאדערט אנ'עפענטליכע אויספארשונג איז אין פוילען געווארען קאנפיסקירט און דער פארשלאג, אז די בריסקער ארעסטירטע זאלען אפגעבען אנ'אנקלאגע צום יוסטיץ-מיניסטער מיכאלאווסקי, וועלכער איז ביז לעצטענס געווען פראקוראר וואס האט זיך אפגעגעבען מיט דעם ענין „בריסק" — שיינט צו זיין אנ'איראניע און נישט קיין געשמאקע איראניע.

געוויס, אלץ וועט ווערען אויפגעדעקט דעם אופן און די צייט וועלען מיר אליין אויסוועהלען.

די ענדעקישע „גאזעטא ווארשאווסקא" ציטירט אויך דעם ארטיקעל פון „עקספרעס פאראנני" און שרייבט, אז דאס זענען די ערשטע געוויסענביסע פון דער סאנאציע.

גריפע אינפלוענציע

טאבלעטקעס „טאגאל" זענען אנ' אויסערגעוועהנליך ווירקזאם מיטעל געגען גריפע, אינפלוענציע און כל'ערליי פערקיהלונגען, נאכ'ן געברויכען „טאגאל" אין אנהויב פון דער קראנקהייט פערשווינדען תיכף די קראנקהאפטע ערשיינונגען. לויט א רעיצנטאלע בעשטעטיגונג האבען אויסגעדריקט זייער אנערקענונג העכער 6000 דאקטוירים פאר דער ווירקזאמקייט פון „טאגאל". צו בעקומען אין אלע אפטייקען. רעגיסטראציע-נומער 1364 פרייז 2 זלאטעס.

שפאט ביליג!
שמאקהאפטע היימישע מיטאגע
פון 4 שפייזען צום פרייז פון 2 זל.
ביז 2 [illegible] איז צו בעקומען נור אויף
ציגעל-גאס 12 טעל. 176-40
בעמערק.: פלייש צום אויסוואהל.

א ניי אינטערעסאנט בוך פון איינשטיינ'ס מערקווירדיגער לעבענס-געשיכטע

דאס בוך איז געשריבען אויף ענגליש און דער פערפאסער איז איינשטיינ'ס א בוזעם-פריינד.— מערקווירדיגע איינצעלהייטען פון דעם לעבען פון דעם וועלט-בעריהמטען יוד. געלערטען.

עס איז נאר-וואס ארויס א בוך וועגען לעבען פון גרויסען יודישען דענקער אלבערט איינשטיין. דא געפינען מיר צום ערשטען מאל א פולע בעשרייבונג פון איינשטיינ'ס לעבען, פון זיין פריהער קינדהייט ביז היינטיגען טאג. עס איז ווייניג אפשר נישטא נאך א מענש אין דער וועלט, וואס קאן זיך פערגלייכען אין פאפולאריטעט מיט איינשטיינ'ען, און עס נעהמט כמעט נישט אוועק א טאג, אז עס זאל נישט זיין עפעס וועגען איהם אין די צייטונגען. דאך האט מען זעהר ווייניג געוואוסט וועגען זיין לעבען. דאס איז דערפאר, וואס איינשטיין איז זעהר א בעשיידענער מענש און האט פיינד צו רעדען פון זיך א סך.

און אבער געקומען איינשטיינ'ס א נאהענטער פריינד, א הויז-פריינד, אנטאן רייזער, און האט אנגעשריבען א בוך וועגען איינשטיינ'ס לעבען. איינשטיין אליין האט געשריבען א קליינע פאררעדע צום בוך, און וועלכער ער דרוקט זיך אויס, אז רייזער קען איהם זעהר נאהענט, „אין מיינע מארגען-שוהכען", ווי איינשטיין דריקט זיך אויס. און ער זאגט ווייטער, אז רייזער גיט איבער די פאקטען פון זיין לעבען צומגליך ריכטיג. אלזא, צום ערשטען מאל האבען מיר פאר אונז א מעהר אדער ווייניגער אויספיהרליכע ערצעהלונג פון איינשטיינ'ס לעבען, פון געבורט ביז היינט.

און די זאכען, וואס מיר דערוויסען זיך פון בוך, זענען ווירקליך זעהר אינטערעסאנט. מיר קריגען א בילד פון איינשטיינ'ס עלטערן, פון היים, און וועלכער ער איז אויסגעוואקסען און פון דער אטמאספערע, אין וועלכער ער האט פערבראכט די ערשטע יאהרען פון זיין לעבען.

געבוירען געווארען איז איינשטיין אין קליין שטעטעל אין שוואבען (דייטשלאנד), נישט ווייט פון מינכען. אבער אפילו באלד נאך זיין געבורט האט זיך די פאמיליע אריבערגעצויגען קיין מינכען. דא האבען זיי זיך בעזעצט אין ארומען טייל פון שטאט. איינשטיינ'ס טאטע איז געווען א בזנעס-מאן. ער האט געהאט א קליינע פאבריק פון עלעקטרישע אפאראטען. איינשטיין געדענקט דעם ערשטען גרויסען וואונדער אין דער וועלט, וואס האט איהם איבערראשט. ער איז דעמאלט געווען א קינד פון פינף יאהר אלט. דער טאטע האט איהם געבראכט פון זיין קראם א קליין שפילצייג. דאס איז געווען א קליינער קינדערשער קאמפאס. דער טאטע האט איהם ערקלערט, וואס צו זעהען אין דעם קאמפאס: א נאדעל, וואס האט זיך געצאפעלט, און וואוהין מען האט די צאצקע נישט געדרעהט, איז די נאדעל אלץ געבליבען שטעהן אויף איין ארט, און איין ריכטונג. אט דער וואונדער האט דאס קינד אזוי איבערראשט — ביז שרעק. דאס קינד האט נאר געוואלט וויסען, וועלכע כח האלט עס צו די נאדעל און לאזט זי נישט זיך דרעהען אין אלע זייטען. דער טאטע האט איהם ערקלערט, וואס ער האט געקאנט ערקלערען א פיר-יעהריגען קינד וועגען מאגנעטיזם. דער קליינער איינשטיין האט נישט פיל בעגריפען, נאר איינס זאך האט ער בעגריפען שוין דעמאלט: אז עס איז פארהאן אין דער וועלט עפעס א גרויסע קראפט, וואס קיינער זעהט זי נישט, קיינער ווייס נישט, וואו זי איז, אבער זי איז דא און האלט אין צאם אפילו די קליינע נאדעלע אין דער קליינער צאצקע, וואס ער האט געהאלטען אין האנד.

דאס איז געווען איינשטיינ'ס ערשטע רעליגיעזע איבערלעבונג. אזוי שטארק איז געווען די ווירקונג, וואס דער קאמפאס האט אויף איהם געמאכט, אז איינשטיין געדענקט עס אלס די ערשטע גרויסע זאך פון זיין לעבען.

פון דער פריהסטער קינדהייט איז איינשטיין געווען זעהר א שטיל קינד, שטענדיג עפעס אזוי ווי מיד, טרויעריג, איינגעשלאסען און זיך אליין. ער האט זיך אויסגעלערנט זעהר שפעט רעדען. און פערגליכען מיט אנדערע קינדער איז איינשטיין געווען א צוריקגעשטאנענער קינד. ער פלעגט נישט ליב האבען זיך צו שפילען, פון שטופען איז שוין אפגעקערט. זיינע עלטערן האבען זיך געשראקען, אז ער איז נישט קיין נארמאל קינד. ווען גאט האט געהאלפען און ער האט שוין אנגעהויבען צו רעדען, האט ער גערעדט זעהר לאנגזאם, אויסגעצויגען. די דינסט אין הויז האט איהם דערפאר א נאמען געגעבען „פאטער לאנגוויילי".

און מינכען פלעגען אפט זיין מיליטערישע פאראדען. ווען די סאלדאטען אין זייערע מונדירען פלעגען ארויספאהרען אויף די פערד איבער די גאסען, פלעגען נאטירליך די קינדערלעך נאכלויפען און בעוואונדערן. ווי עס איז נאטירליך פאר קינדער, פלעגט יעדעס יונגעל טרוימען, אז ווען ער וועט אויסוואקסען, וועט ער אויך זיין א סאלדאט. נישט אזוי אבער מיט'ן קליינעם איינשטיין. ווען מען האט איהם איינמאל געזאגט, אז ווען ער וועט זיין א גרויסער, וועט ער אויך דארפען זיין א סאלדאט. איז א גרויסע שרעק אהם בעפאלען. „איך וועל קיינמאל נישט זיין קיין סאלדאט!" — האט ער געשריגען און גענומען בעטען ביי די עלטערן, זיי זאלען אוועקפאהרען פון דאנען, זיי זאלען איהם נעהמען אין אזא ארט, וואו עס זענען נישטא קיין סאלדאטען און וואו מען דארף זיי נישט.

איינשטיינ'ס מוטער, פאלין (איהר מיידעלשער נאמען איז געווען קאך), האט געהאט א מעהר ערנסטע נאטור, ווי דער פאטער. דער פאטער איז געווען א גרויסער אפטימיסט און איז שטענדיג געווען גוטמוטיג און פרעהליך. אבער די מוטער, כאטש זי איז געווען א סך ערנסטער, האט זי דאך ליב געהאט א וויץ. זי איז געווען א געטרייע מוטער און האט ליב געהאט מענשען. קיין רייכקייט האט זי קיינמאל נישט געזוכט. אלץ, וואס זי האט געוואלט איז געווען — אז איהרע קינדער זאל גארנישט פעהלען. דער טאטע האט נישט פיל געהאלטען פון זיין נישט-געראטענעם אלבערט. ער פלעגט ליב האבען צו זאגען, אז פון אלבערט'ן וועט קיין לייט נישט ארויסוואקסען. דאס פלעגט דער מוטער שטארק פערדריסען, און וועלענדיג בעשיצען איהר קינד, פלעגט זי זאגען: „נישקשה, ער וועט נאך אויסוואקסען א גרויסער פראפעסאר".

און מינכען האבען די איינשטיינס געלעבט אינ'ם יודישען קווארטאל, און דער קליינער איינשטיין איז אויף אזא אופן געוואקסען אין א יודישער אטמאספערע. אבער זיין טאטע איז געווען א פרייעדענקער און קיין יודיש הויז האבען די איינשטיינס נישט געפיהרט. פערקעהרט, דער פאטער פלעגט שטאלצירען מיט זיין פרייעדענקעריי און זיך איבערנעהמען דערמיט, וואס ביי איהם אין הויז ווערען נישט אפגעהיטען קיין שום יודישע צערעמאניעס.

אבער דער קליינער אלבערט האט דוקא געבענקט צו א רעליגיעזען לעבען און האט געוואלט, מען זאל איהם לערנען רעליגיע. ער האט מקנא געווען אנדערע יודישע קינדער, וואס קריגען עס. ער פלעגט פאדערן, מען זאל ביי זיי אין הויז אויך איינפיהרען כשרות.

אבער נישט קאנענדיג פועל'ן ביים טאטען, ער זאל איהם געבען א רעליגיעזע ערציהונג, האט דער קליינער אלבערט אליין געפינען א וועג, ווי אזוי אויסצודריקען זיינע רעליגיעזע בענקשאפטען. זייענדיג א קינד פון זעקס יאהר פלעגט ער שרייבען לידער צו גאט און פלעגט אליין צומאכען מוזיק צו זיי און זיי זינגען. פון קליינווייז אן האט איינשטיין ליב געהאט מוזיק און האט זיך געלערנט שפילען פידעל. אבער ער האט זיין איינענעם שפילן פיינד געהאט, ווייל ער פלעגט דערפון קיין הנאה נישט האבען. ער פלעגט בעסער ליב האבען צו הערען קאנצערטען איידער אליין שפילען. ערשט ווען ער איז אלט געווארען פערצען יאהר האט ער אנגעהויבען פיהלען א פערגעניגען און זיין איינענעם שפילען.

(דאס ווייטערע קומט)

קופאן № 179
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פונ'ם דאזיגען קופאן קאן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנסול פון אונזער רעדאקציע.
גילטיג היינט מאנטאג,
ד. 15. דעצ. פון האלב 9 אוו.

פראטעסט-מיטינג געגען צוואנגס-זונטאג-רוה אין חיפה'ער פארט

ירושלים, 14 דעצ. (יטא) אין חיפה איז פארגעקומען א גרויסער פראטעסט-מיטינג אין שייכות מיט דער רעגירונגס-פעראָרדנונג וועגען צוואנגס זונטאג-רוה אין חיפה'ער פארט. אין דעם מיטינג האבען זיך בעטייליגט די יודישע קהלה, האנדווערקער-קאמער, ארבייטער-ראט און אנדערע. דער מיטינג האט אנגענומען א שארפע פראטעסט-רעזאלוציע, אין וועלכער עס ווערט צווישען אנדערן געזאגט, אז די דאזיגע רעגירונגס-פעראָרדנונג שטעהט אין סתירה מיט'ן פאלעסטינא-מאנדאט

—=0§0=—

לאָדז 16. דעצ. 1930
זון אויפגאַנג: 7.37
זון אונטערגאַנג: 3.16
מאָנטאָג, כ"ה כסלו תרצ"א
פ' מקץ

טאָג־בראַניק

אַרבייטסלאָזיגקייט וואַקסט

אין לאָדזער אינדוסטריע־ראַיאָן זענען פערגאַנגענע וואָך געווען רעגיסטרירט 40,081 אַרבייטסלאָזע, אין לאָדז — 27,281.

אונטערשטיצונגען האָבען פאָריגע וואָך בעקומען ס"ה 14,914 אַרבייטסלאָזע, אין לאָדז — 9,289.

ווי עס איז צו זעהען, האַלט די צאָהל אַרבייטסלאָזע אין לאָדז אין פערגרעסערן זיך.

די פּרייזען־ירידה פון בוימוואָל־גאַרן

רופט אַרויס אַ בעאונרוהיגונג צווישען גאַרן־סוחרים

(—) זינט אין לאָדז האָט זיך אָנגעהויבען דער קאַמף צו פערביליגען בוימוואָל־גאַרן, האַלט דער גאַרן אין איין פאַלען אין פּרייז. צום שטאַרקסטען האָבען זיך איינגעשטעלט פאַר דער פערקלענערונג פון גאַרן־פּרייז די קליינע אינדוסטריע, בפרט די פאַבריקאַנטען, וואָס אַרבייטען אויף לוין. דער פעראיין פון די קליינע אינדוסטריעלער האָבען זיך אפילו געהאַט געווענדעט מיט אַ מעמאָריאַל צו דער רעגירונג מכח די אויפגעשרויפטע גאַרן־פּרייזען.

גלייכצייטיג האָבען די אינדוסטריעלער אָנגעהויבען אַריינפיהרען קיין לאָדז טראַנספּאָרטען גאַרן פון טשעכיען. בעת אין סעפּטעמבער זענען קיין לאָדז אָנגעקומען 32 וואַגאָן טשעכישע בוימוואָל־גאַרן, זענען אין אָקטאָבער אָנגעקומען 44 וואַגאָנען. דערביי האָבען די קאַרטעליזירטע שפּינערס פערשטאַרקט די פּראָדוקציע, ווילענדיג אַזוי אַרום שטילען דעם גאַרן־הונגער.

אַט דעם צופלוס פון אויסלענדישען בוימוואָל־גאַרן און פון דעם שפּינער־קאַרטעל האָט גורם געווען אַ פערביליגונג פון גאַרן. די פּרייזען פאַלען נאָך. איצט דערגרייכט שוין די פּרייזען־ירידה 25 פּראָצענט. צום שטאַרקסטען האָט די גאַרן־פערביליגונג געטראָפען די גאַרן־הורטאָווניקעס. דער פּרייז פון גאַרן אין לאָדז שטעהט נידעריגער פונ'ם קאַלקולאַציע־פּרייז.

זאַפּאַסען פון בוימוואָל־גאַרן

פערגרעסערט זיך כסדר

לויט דער אויסרעכנונג פון שפּינער־קאַרטעל האָט זיך דער זאַפּאַס בוימוואָל־גאַרן פערגאַנגענע וואָך פערגרעסערט אויף 62 טויזענד קילאָ. דער גאַנצער רעזערוו פון גאַרן ביי די קאַרטעליזירטע שפּינערס בעטרעפט איצט 1 מיליאָן 200.000 קילאָ.

לאַוט די נאָכפראַגע אויף בוימוואָל־גאַרן איז אַ קליינע, וועט די פּראָדוקציע און די שפּינערייען דערווייל נישט פערקלענערט ווערען.

א קאַץ דערוואָרגט אַ יודיש קינד פון 9 חדשים

א טראַגעדיע אין אַן'אָרימער יודישער פאַמיליע

(:) אויף גאַפּלאַנסקאַ גאַס 36 האָט נעכטען פּאַסירט אַ מוראַ'דיגער פאַל. דאָרט וואוינט אַ פאַמיליע פון אַ שווער־אַרבייטער מיט אַ ווייב און 2 קליינע קינדער.

שבת־צונאַכטס האָט אונטער דער טיר ביי דער דאָזיגער יידישער פאַמיליע נעכט־אינטישעט אַ קאַץ. די יודינע האָט די קאַץ זיך אָנגעכאַפּט, ווי אין אַ געפונענעם — עלעהיי זי וועט פערטרייבען די מייז. אַז דאָס קעצעל האָט זיך אָנגעטרונקען מיט דער בעקומענער פּאָרציע מילך און די שטוב־מענשען האָבען זיך געלעגט שלאָפען, האָט דאָס קעצעל זיך גענומען שפּילען צווישען געבעט. דאָס ווייבעל האָט זיך דאַן אויפגעכאַפּט פון שלאָף, זי האָט אַ קוועטש געטהון אַז, געבליבען ליגען און אַהנמאַכט.

ווען מ'האָט זי דערמונטערט, האָט זי ערקלערט, אַז פון מורא די קאַץ זאָל נישט אַריינשפּרינגען צו איהר אין בעט, האָט זי פערלוירען ס'לשון. שפּעטער, אַז די שטוב־מענשען זענען ווידער געווען פערזונקען אין שלאָף, האָט דאָס קעצעל ווידער זיך געשפּילט אין שטוב און האָט זיך דערנאָך אַרומגעוויקעלט אַרום העלזעל פון 9־חדשים'דיגען קינד. ווען די מוטער האָט זיך אויפגעכאַפּט און געזעהן די קאַץ אויפ'ן קינד, איז זי ווידער אַוועקגעפאַלען אַ פער'חלש'טע און אַז דער מאַן האָט די קאַץ אַראָפּגעוואָרפען פון קינד'ס העלזעל האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאָס קינד לעבט שוין נישט. די קאַץ האָט עס דערוואָרגט. פון שרעקליכען איבערלעבעניש איז דער פאָטער אויך אַוועקגעפאַלען אין אָהנמאַכט.

ווען די פרוי איז דערנאָך געקומען צו זיך, האָט זי אויפגעפּראַלט די טיר, געמאַכט געוואַלדען.

געוואַלד, אַ מזיקל איז ביי מיר אין שטוב. אַ מזיקל דער'הרג'עט אונז...

קיינער האָט זיך אויף איהרע געשרייען נישט אָבגערופען. ערשט, אינדערפריה האָט זיך אַרויסגעוויזען וואָס ס'האָט פּאַסירט. דאָס דערוואָרגענע קינד איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אויפ'ן בית־עולם און די יודינע ליגט קראַנק פון דער שווערער איבערלעבעניש מיט'ן „מזיקל", אין דער געשטאַלט פון אַ קאַץ. זי זאָגט, אַז די זעלבינע קאַץ האָט זי געזעהן, ווען זי איז געווען שוואַנגער. נאָר מענשען לאַכען טרויעריג. דאָס קעצעל איז נישט לאַנג צוריק, זומער, געבוירען געוואָרען אין אַ שטוב.

קהלה־בודזשעט פאַר 1931

ווערט שוין צוזאַמענגעשטעלט

(—) נעכטען איז אין לאָדזער קהלה פאָרגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער בודזשעט־ און פינאַנץ־קאָמיסיע, וועלכע האָט אָנגעהויבען צוזאַמענצושטעלען דעם קהלה־בודזשעט פאַר'ן קומענדיגען יאָהר. טשיקאַווע צו וויסען ווי די בודזשעט־צוזאַמענשטעלער אין דער לאָדזער קהלה וועלען זיך דאָסמאָל ריכטען ביים פּרעלימינירען די פּאָזיציעס פון סובסידיעס פאַר די יודיש־געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס פאַר ערציהונג, בילדונג און סאָציאַלער שוץ, וואָס געהערען נישט נאָר צום אָרטאָדאָקסישען לאַגער.

דאָקטוירים ווייסען נישט, וואָס איהם פעהלט...

סימולאַנט אין זעלנערישען לבוש פער'משפט צו תפיסה

(§) סטאַניסלאַוו הוראָס, אַ זעלנער פון 27. פוסגעהער־פּולק האָט נישט געהאַט קיין איבריגען חשק צו דינען אין מיליטער. ער האָט זיך געמאַכט גע'פגר'ט, ווען אַן'אָפיציר האָט איהם עפּיס געפוילען, ער האָט סימולירט פּלי־ערלי הויזען, אפילו ערד כצוקריכען פון זעלנערישען בגד. זיין דאָזיגע „מלאכה" איז אָבער געווען אַזוי אומגעלומפּערט צוניפגעשטריגעט, אַז מען האָט בולט געזעהען, וואָס הוראָס איז אויסען. דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אַז ער איז געזונד, דער אָפיציר האָט געשריגען אַז ער עסט מעהר פון 4 זעלנער, נאָר דינען וויל ער נישט. אויף דעם סמך איז ער אַריינגעזעצט געוואָרען אין תפיסה און נעכטען איז ער דורכ'ן לאָדזער מיליטערישען געריכט פער'משפט געוואָרען אויף 8 חדשים תפיסה. אין געריכט האָט הוראָס ווידער גע'טענה'ט, אַז ער איז קראַנק, נאָר די דאָקטוירים ווייסען נישט, וואָס איהם פעהלט.

אומזיסטע רעקלאַמע פאַר לאָדזער פאַבריקאַציע... אין בראַזיליען

(—) די לאָדזער האַנדעלס־קאַמער האָט דערהאַלטען פון בראַזיליאַנישען „סטאַטיסטיש־אינפאָרמאַטיווען ביוראָ פאַר'ן אויסלאַנד־האַנדעל" אין סאַן־פּאַולאָ אַ מעלדונג, אַז די בראַזיליאַנישע רעגירונג אינטערעסירט זיך שטאַרק מיט דער פּוילישער אינדוסטריע, וועלכע האָט דאָרט גרויסע אָפּזאַץ־מעגליכקייטען. דער אַמט פאַר'ן אויסלאַנד־האַנדעל אין סאַן־פּאַולאָ וויל דעריבער פון לאָדזער פירמעס בעקומען נישט נאָר אינפאָרמאַציעס וועגען זייערע עקספּאָרט־מעגליכקייטען, נאָר אויך רעקלאַמע־קאַטאַלאָגען און פּראָספּעקטען, וואָס וועלען זיך געפינען אין שטענדיגע קיאָסקען פאַר בעזונדערע אינדוסטריען.

די לאָדזער האַנדעלס־קאַמער האָט זיך דערפאַר געווענדעט צו דער טעקסטיל־אינדוסטריע, כעמישער, גומי, האָלץ, און אַנדערע אינדוסטריעס, זיי זאָלען איהר צושיקען רעקלאַמע־פּראָספּעקטען און קאַטאַלאָגען פון זייערע אויסאַרבייטונגען (אין ענגליש, פראַנצויזיש אָדער דייטש). די אַלע מאַטעריאַלען וועלען איבערגעשיקט ווערען קיין בראַזיליען, וואָס וועט געמאַכט ווערען אָהן געלד אַ גרויסע רעקלאַמע פאַר לאָדז.

טרעגער'ס

מוזען האָבען נומערן

אויף די לאָדזער באַהן־וואָקזאַלען האָבען זיך לעצטענס בעוויזען טרעגער'ס אָהן די פאָרמעלע נומערן און האַנדבענדער. פיל פון די „נישט־אָפיציעלע" טרעגער זענען אַרבייטסלאָזע, וועלכע ווילען פערדינען אַ פּאָר גראָשען. נאָר צווישען זיי געפינען זיך אויך גנבים. אויף זיי זענען פאַרהאַן מאָנ־טעגליך אָנקלאָגעס מצד פּאַסאַזשירען, וועלכע טרויען אַז די „טרעגער'ס" פּעקלעך און די פּעקלעך ווערען „אויסגעטריקענט". די אַדמיניסטראַטיווע מאַכט וואָרנט דעריבער אַלע, וואָס ווילען אָפּטראָגען פּעקלעך פון דער באַהן, מוזען האָבען געהעריגע נומערן אויף די היטלעך און אָרעם־בענדער.

לעדער־גנבה

אויף נאָוואָמיעיסקאַ 34 איז אויסגעפיהרט געוואָרען אַן'איינבראָך אין לעדער־געשעפט פון משה קלאַפּעזשאַק. מען האָט צוגע'גנב'עט 40 טויז פערשידענע לעדערס.

איינבראָך

אין שפּריט־מאָנאָפּאָל

זונטאָג פאַרטאָגס האָבען גנבים זיך אַריינבעקומען אין די סקלאַדעם פון לאָדזער שפּריט־מאָנאָפּאָל און צוגענומען אַ פּעקעלע פאַר 800 זל. זיי זענען, ווי עס ווייזט אויס, אונטומען דער „אַרבייט" געשטערט געוואָרען.

די'לעגאַציע צום אַרבייטס־מיניסטער וועגען שליסען די פאַבריקען

דעם 18. ד. ח. ענדיגט זיך דער קונדיגונגס־טערמין פון די אַרבייטער אין די גרויסע טעקסטיל־פאַבריקען פון שייבלער און גראַהמאַן, גייער, האָפּריכטער, לעאָנהאַרד און אַנדערע, וועלכע שטעלען אָפּ זייערע פאַבריקען אויף עטליכע וואָכען. אויך די פאַבריק „זאַווישאַ" שטעלט זיך אָפּ.

דער קלאַסען־טעקסטיל־פעראיין האָט דעריבער בעשלאָסען זיך היינט מאָנטאָג צו ווענדען מיט אַ מעמאָריאַל צום אַרבייטס־מיניסטער ד"ר הובוצקי וועגען אַ אינטערווענץ אין דעם ענין.

—:0§0:—

די לעצטע ישועה איז... לאָמבאַרד

לאַנגע רייהען פון בעלי־מלאכות און אַרבייטער

ווי ווייט די נויט פערשטאַרקט זיך דאָ, בעווייזט דער פאַקט, וואָס די „רייהען" אין לאָדזער לאָמבאַרד זענען שטענדיג אונגעהייער לאַנג. הונדערטער אַרבייטער און בעלי־מלאכות פערזעצען די לעצטע חפצים, כדי צו קאָנען קויפען אַ ביסען ברויט און אַ ביסעל קוילען. די העכסטע סומע, וואָס דער לאָמבאַרד גיט פאַר די דאָזיגע „ווערט־זאַכען" פון דעם אָרימען פאָלק איז 20—30 גילדען.

לעגיאָניסטען־צוזאַמענפאָהר אין פּאַביאַניץ

מיט'ן אַנטייל פון מאַרשאַל פּילסודסקי

יעדער קומענדיגער לעגיאָניסטען־צוזאַמענפאָהר אין פוילען וועט פאָרקומען אין פּאַביאַניץ, וואו עס וועט גלייכצייטיג אויפגעהילט ווערען דער אונאָפּהענגיגקייטס־דענקמאָל, וואָס ווערט געשטעלט אין פּאַביאַניץ. צו דעם צוזאַמענפאָהר וועט קומען קיין פּאַביאַניץ מאַרשאַל פּילסודסקי און דער גאַנצער גענעראַלען־קאָרפּוס.

—:0:—

ביי די פעראָרימטע וועט מען נישט טאָרען מאָהנען קיין גרויסע שטייערן

דאָס מאַגיסטראַט־פּלענום איז שוין צוגעטרעטען צום בעשטימען דעם בודזשעט פאַר 1931, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורך די בעזונדערע מאַגיסטראַט־קאָמיסיעס. לויט אַ ספּעציעלע צירקולאַר פון אונערן־מיניסטעריום דאַרף דער נייער בודזשעט זיין בעדייטענד קלענער ווי דער איצטיגער. די זעלבסטפערוואַלטונג דאַרף זיך רעכענען — לויט דעם צירקולאַר — מיט דער אונמעגליכקייט איינצוציהען גרויסע שטייערען צוליב'ן עקאָנאָמישען קריזיס. בכלל דאַרפען די שטאָטישע הכנסות אויף 1931 בעדייטענד רעדוצירט ווערען אין בודזשעט, ווייל ס'איז נישט מעגליך צו נעמען פיל געלד ביי דער פעראָרימטער בעפעלקערונג.

נייער דירעקטאָר

פון קאָבאַנובקאַ־שפּיטאָל

דעם אַמט פון דירעקטאָר פון שפּיטאָל פאַר גייסטיג־קראַנקע אין קאָבאַנובקאַ נעמט איבער ד"ר אַדאָלף מאַלקאָווסקי, דאָצענט פון דער פּסיכיאַטרישער קאַטעדרע ביים ווילנער אוניווערזיטעט.

יוד. אַרט.־פעראיין אין פוילען. דירעקטאָריאַט פון די פעראיינס־טעאַטערן. בעפולמעכטיגטער דירעקטאָר פאַר לאָדז: א. שטאַקפעדער. לייטער: א. בעזמאַן.

לאָדזער יוד. קאַמער־טעאַטער — נייער

„אַררט"

היימער זאַל „מאָנטיפּעל" זאַכאַדניאַ 43

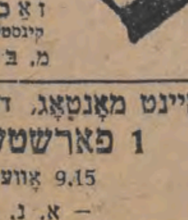

קינסטלערישער לייטער: מ. בראָדערזאָן

היינט מאָנטאָג, דעם 15. דעצ.

1 פאָרשטעלונג

9.15 אָווענד

— א. נ. —

אויפ'ן הימעל אַ יאַריד

אין 2 טיילען 14 בילדער

נומערן: 1) קלויזניקעס, 2) דאָס ליד פון די מיידלעך, 3) אויפ'ן דאָרף, 4) שלום־בית, 5) נעץ־שמענדריק, 6) אויפ'ן „טעפּטאָק", 7) אויפ'ן חצג קיין בית־לחם, 8) נאָך האַלבע נאַכט, 9) „לאַפּסערדאַקעס", 10) ביים סאַמאָוואַר, 11) מאָנטאָג, 12) הערבסט־טאַנגאָ, 13) יוד. ראַפּסאָדיע, 14) אויפ'ן הימעל אַ יאַריד.

אַנסאַמבל לויט'ן א.ב. פּרויען: זיסעל־גירל, מ. דאָלסקאַ, לאָלאַ זילבערמאַן, שיינע־מרים, מאַשע פעטערמאַן, אָלאַ שליפּלאָוויטש. מענער: שמואליק גאָלדשטיין, ש. דזשיגאַן, מאָטעל קאָן, יעקב ריינגלאַס, י. שומאַכער, י. שיפּער.

טעקסטען: מ. בראָדערזאָן, ל. נאַדעלמאַן, טומדאָן. מוזיק: ה. רובין, א. ביינעלמאַן, און: פאָלקס־מאָטיווען. דעקאָר. און קאָסטיומען י. ברוינער, טענץ איינשטודירט דורך אירענע פּרושיצקאַ מוזיק־לייטער—ה. רובין, רעזשי—דזשיגאַן, שומאַכער, בינע־אינספּעקטאָר—מ. קאָן, ליכט־עפעקטען—יערזאַלימסקי

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 פריה ביז 2 בייטאָג און פון 5 אַזייגער און. שבת אַ גאַנצען טאָג.

ראַדיאָ פּראָגראַם

זונטאָג 15 דעצעמבער

לאָדז (233,8) 11.58 שעה צייכען, 12.05 גראַמאָפאָן פּליטען 13.15 פאָרלעזונג פון טעגליכען פּראָגראַם ווי אויך קינאָ און טעאַטער רעפּערטואַר 14.30 פאָרטראַג 15.50 לעקציע פראַנצויזיש 16.15 פר. פאַר קינדער 15.45 גראַמאָפאָן מוזיק 17.15 פאָרטראַג 17.45 לייכטע מוזיק 18.45 פערשידענע 19.05 קאָמוניקאַטען דער לאָדזער האַנדעלס קאַמער און פאָרלעזונג פון פּראָגראַם אויפ'ן נעכסטען טאָג 19.12 גראַמאָפאָן פּליטען מוזיק 19.35 ראַדיאָ פּרעסע זשורנאַל 19.50 גראַמ. פּליטען — 20 פאָרטראַג 20.30 אָפּער פון גראַמאָפאָן פּליטען מוזיק נאָך דער אָפּערע — גראַמאָפאָן פּליטען 22.50 פעליעטאָן וועטער פּאָליציי און ספּאָרט קאָמוניקאַטען. חוץ אויך טאַנץ מוזיק פון וואַרשאַ.

—:0:—

צו די קברים פון די מאַקאַבעער

((דערצעהלונג)) —:— פון דוד שמעונאָוויץ

(ע נ ד ע)

רבונו של עולם! ביז ווי לאַנג נאָך וועל איך נישט קאָנען איינצוימען מיין פאַנטאַזיע?

און די קברים?

אָט זענען זיי!

און נעבען די קברים זענען פאַרהאַן רעשטען פון אַ אויסגעהאַקטען בנין אונגעפעהר. דער מויער און איהם איז רואינירט און ס'זענען פון איהם געבליבען בלויז צוויי זיילען, אויף וועלכע ס'זענען אָנגעשפּאַרט האַלבע ווענד און ס'וואַקסט ווילד גראָז. אונטער דער וואַנד געגען דער טיר, וואַקסט אַן'אַלטער אָליווען־בוים מיט אַ ברייטען און אויסגעהוילטען שטאַם.

איך זיץ אין מויער און הער און דער מויער שטילקייט אַרום רעשטען פון אור־אַלטע לידער. און עס דאַך מעגליך, אַז אָט דאָ איז געזעסען די מוטער פון די ליבען און האָט געזונגען און געשוהרט די יונגע ליבעלעך. יהודה איז געלעגען אין איהר שוים און האָט נישט געקאָנט איינשלאָפען. דער רויש פונ'ם גרויסען ים, דאָס געשריי פון די אָדלער אין די וועלדער און די פערד האָבען צו זיינע אויערען געגרייכט און איהם דעם שלאָף צושטערט. טונקעל זענען שוין די שטערן. פינסטער די טאָלען, אָבער דעם מוטער'ס אויגען זענען נאָך אָפען און קוקען אין די ווינקלען. זיין מוטער וויגט איהם לאַנגזאַם און זינגט שטיל אַ שלאָף־לידעלע.

דערביי דערלאַנגט זי איהם איהר ברוסט, אָבער — ער זויגט נישט. זיינע אויערען זענען אָפען און הערען זיך שטאַרק איין.

זי זינגט איהם אַן אַנדער לידעל. פון צייט צו צייט וואַרפט ער זיך דורך, שליסט די אויגעלעך און עפענט זיי ווידער.

זינגט זי איהם נאָך אַ לידעל און שלאָפט ער שוין איין, בלייבט זי נאָך אויפ'ן פּלאַץ. זי האָט מורא זיך אַ ריהר צו טאָן — זי זאָל איהם נישט אויפוועקען.

פּלוצלונג שפּרינג איך אויף, ווי אַן'אָפּגעבריהטער. ווידער מאַכט דער בעל־החלומות חוזק פון מיר... ער האָט מיר פערקליידעט ווי אַ פרוי, און איך האָב שוין געגלויבט, אַז איך בין אַ מוטער, די מוטער פון יהודה המכבי, וועלכער שלאָפט אָט דאָ אין זיין ווינגעלע...

און אויף דעם גרויסען שטיין, וועלכער פערדעקט די הייל פון די קברים, בויזען די לעצטע שטראַהלען פון דער זון און פערטשעפען זיך אין דעם מאָך, וואָס שטעקט אַרויס פון זיינע שפּאַלטען.

ווי ס'שיינט, האָט מען נישט געקאָנט אַרונטערקאַטשען דעם ווערען שטיין פון אַריינגאַנג אין דער הייל אַריין, און מען האָט איהם בלויז עטוואָס געריהרט פון פּלאַץ, געבליבען איז נאָר אַ שמאָל לאָך, דורך וועלכען איך וואַרף זיך אַריין אין הייל און ווער פערשלונגען אין אַ תהום פון פינסטערניש.

דער סופּים איז געגצליך בעדעקט מיט אויפשריפטען, די האַנד־חתימות פון בעזוכער: יוסף רחמים פון עכו, אהרן משה פון ירושלים, חיים הערמאַן פון יעליסאַוועטגראַד.

מיט גרויס פערדרוס מעק איך אָפּ מיט מיין אַרבעל די חתימות. לא יבא זר אל הקודש! שריי איך אויס.

אַ מידער האָב איך זיך ווידער אויסגעלעגט אויף דער פּאָדלאָגע, האָב עפּעס ווי אונגערן געקייט מיין ברויט, און פּלוצלונג האָב איך דערפיהלט עפּעס געזאַלצענס אין מיין מויל. אַ טרער איז פון מיין אויג אַרונטערגעפאַלען אויפ'ן ברויט.

אַ טרעהר... און איך דערמאָהן זיך, אַז זינט איך בין אין הייל אַריין האָט, ווי מיט אַ צוואַנג, מיין האַרץ פערקלעמט פון אַן'אונבעשרייבליכען וועהטאָג, אַ וועהטאָג פון אַ מאַכטלאָזער ליבע.

בלאָנדזשענדיג אַרום די קברים האָבען מיינע העלדען נאָך געלעבט אין מיין פאַנטאַזיע. איך בין זיי נאָכגעגאַנגען בלויז בעזוכען און בעדאַנקען אין נאָמען פון מיין קינדהייט, וועלכע איז בעלויכטען געוואָרען פונ'ם אָפּגלאַנץ פון זייער פּראַכט און האָט זיך געוואָרמט אינ'ם גנאָד פון זייער שטראַהלענדער שעהנקייט.

אַזוי שנעל אָבער ווי איך האָב זיך אויסגעזעצט נעבען די קברים, האָב איך שוין געוואוסט, אַז דער טויט האָט זיי ביי מיר גערויבט, געטריבען אויף אייביג. און מיין האַרץ איז נאָך איבערפולט מיט יראת הכבוד און פּלוצט אַריבער זיינע ברעגען מיט פערעהרונג און ליבע, און פאַר מיינע אויגען זענען בלויז שטיינערנע טאָוולען, שטומע שטיינער, און דער דאַנק פון מיין קינדהייט איז נישט אויסגעדריקט געוואָרען און די לאַסט פון מיין נשמה איז נישט לייכטער געוואָרען...

מיין גאָט! דער אָליווען־בוים צווישען חורבות איז איינגעוויקלט אין אַ פלאַם, אַ גרויס חנוכה־ליכט, אַ וואונדערליכע און אַ שעהנע, איבער די קברים פון די העלדען. דער בעשאַפער בכבודו ובעצמו האָט דעם בוים אָנגעצינדען מיט דעם פייער פון זיין בליץ.

אָט אָבער קראַכט ווידער אַ שיסערייפ פון טויזענדער האַרמאַטען, און אויף די בערג מאַרשירען לעגיאָנען העלדען צום קבר פון זייער קאָמאַנדיר, דער איבערער העלד. און דער אָליווען־בוים ברענט נאָך אין אַ העליש פייער און ווערט ניט פערברענט. די שטורם־רעגענס, וועלכע פּלוצעם אויף איהם, פערגרעסערן נאָך מעהר דעם פלאַם און פון זייער שטורמדיגען גיסען שפּריצען זיינע פונקען אין אַלע זייטען אַרום, אַ טאַנץ פון פונקען אין אַ טויטער פינסטערניש. איך קוק ווי אַ פער'כישוף'טער אויף דעם פלאַמען־טורם, וועלכער שיינט אַרויס פונ'ם פינסטערען ים, און מיינע אויערען הערען פון ווייטען אַן'אונענדליך שוואַך ברומען דער הימן פונ'ם גרויסען ים לכבוד די העלדען און די רוינע...

און דער רעגען גיסט אָהן אויפהער, הוישעט און פּייפט אין דער לופט, קלאַפּט מיט פרעהליכען יובעל אויף די שטיינער, און פאַלענדיג צו דער ערד ווייזט ער מיט אַן'איינגעהאַלטען און פערשטיקטען געוויין.

איך גייה אַרויף און קוק אַראָפּ. איין שטיק פינסטערניש אָהן אַ פאָרם און אָהן אַ ברעג, שאָקעלט זיך און בעוועגט זיך צווישען דעם הימל און די ערד, און ער שעפּט עפּעס, בעט און קריצט מיט די ציין אין צאָרן פון פערצווייפלונג, און ברומט מיט דעם ברומען פון דאָנער, דאָס ברומען פון ריטשקעלעך און פריהלונג. און פייער־פלעמלעך שפּרינגען אַרויס פון זיינע טיפקייטען, פערזונקען אין דעם פינסטערען תהום און ענטפלעקען זיך ווידער ווי ווייטע ליכט. און זיי צינדען זיך אָן, פלאַקערן אויף און ווערען פערלאָשען אָבער און ווידער. זעהען זיי נישט די נוגה־ליכט, וועלכע פלאַמען אין אַלע עקען וועלט, אין די טרוקענע תימנ'ער מדבריות און צווישען די צפון'דיגע קאַלטע שנייען, אין דעם אין נעבעל איינגעהילטען ווייטשעפּעל און אין דער ניו־יאָרקער נייער געמאַ, אין בוידעם־שטיבעל אין פּאַריז און אין אַ געצעלט, וואָס האַלט ביים איינפאַלען אין די פּאָליעסער וועלדער? מיט אַ פרעמדען פאַנטאַסטישען אָפּגלאַנץ ווערען אויף אַ מינוט בעלויכטען די שטיינער און די דערנער, וואָס וואַקסען צווישען זיי, די קייטען פון די בערג און די ווינקעלעך פון די טאָלען: זיי ווערען בעלויכטען און ציהען זיך צוריק, ווי זיי וואָלטען אַנטלאָפען פון אַ פּלוצימדיגער שרעק. ווי זיי וואָלטען עפּיס אַ מיאוס שטיקעל אַרבייט געטהון אין דער פינסטער, און פּלוצלונג האָט מען אויפגעהויבען דעם פאָרהאַנג און זייער שאַנדע איז אויפגעדעקט געוואָרען.

און ווידער אַ בלענדענדע פינסטערניש אַרום און אַרום. דער אָליווען־בוים איז שוין פערברענט און אויסגעלאָשען געוואָרען, און די בליצען האָבען אויף אַ רגע אויפגעהערט. און פון דער פינסטערניש אַרויס דערהער איך אַ יאָמערן און דאָס קלאַפּען פון שטעקענס אין די פעלזען.

אָט וואָגלען זיי דאָרט אין דער פינסטערניש די איינזאַמע וואַנדערער, די היימלאָזע פון תימן און רוסלאַנד, די געשטויסענע אין ווייטשעפּעל און ניו־יאָרקער איסט־סייד; זיי בלאָנדזשען פון פעלז צו פעלז, טאַפּען אין דער פינסטער און קלאַפּען מיט זייערע שטעקענס, אַ קלאַפּען, וואָס איז פול מיט שוואַכקייט, פוילקייט און פערזשאַווערטען יאוש, וועלכער איז פון אַלטקייט שוין בעדעקט מיט שפּין־וועבס. אָבער פאַרוואָס צומער איך אַזוי? פאַרוואָס ברענט אַזוי מיין גאַנצער קערפּער? איז עס מעגליך, אַז איך האָב דאָס קדחת? האַ! וואָס רעש'ן אַזוי די בערג פונ'ם טופּען פון זייער טריט! אָט געהען זיי אויף די בערג, מוטיגע און שטאַרקע, די העלדען־לעגיאָנען, און מאַרשירען צום קבר פון זייער קאָמאַנדיר, דער ריזיגער העלד.

וואָס? די ערד שפּאַלט זיך? ס'עפענען זיך די קברים? שאַ! ווער רופט עס מיך, ווער ברילט עס אינ'ם הייל? איך! איך האָב דאָס ברילען דערקענט: דער יונגער לייב יהודה האָט אויפגעוואַכט. איך בין דאָ! איך בין דאָ!...

די פייערליכע אפּהילונג פון קאָשטשושקאָ-דענקמאָל

צעהנדליג טויזענדער מענשען האָבען בעלאַגערט דעם פרייהייטס-פּלאַץ און די אַרומיגע גאַסען.

(—) די נעכטיגע פּייערליכקייטען פון אויפהילען דעם קאָשטשושקאָ-דענקמאָל איז געווען די טאָג-געשעהעניש אין לאָדז.

ווען דער דענקמאָל איז געוואָרען ענטהילט האָט צווישען פיל-טויזענד-קעפּיגען המון וויט איבער דער פּיאָטרקאָווער, נאַוואָמיעסקאַ, קאָנסטאַנטינער, פּאָמאָרסקאַ אויסגעבראָכען אַ געוואַלדיגער רייש פון יובעל-אויסרופען, בעגלייט מיט האַנד-פּאַטשערייען.

אין דעם בילד פון פּייערליכקייט האָט זיך אַריינגעפּאַסט די יום-טוב'דיגע אויסגעצירטע שטאָט, דער ים מיט פּעהנער פון שילדען, געזעלשאַפטען, צעכען, דאָס שאַלען פון אָרקעסטער'ס און די פאַרבענרייכע גאַלעריע פון מענשען: צווילע, מיליטערישע, שול-יוגענד, מענער, פרויען, קינדער, אָרים, רייך. און פּאַלאַצען אויף טריט און שריט, און דאָס

פערהוילענע „וואונדער"

אונטער דער פלאַכטע אונמיטען פון פּרייהייטס-פּלאַץ, וואָס האָט שטענדערט פון פרישען גרונט, אמאַראַנט-ווייס אויפ'ן גרונד פון ווייסקייט פון שניי.

די גאַסען אַרום פרייהייטס-פּלאַץ זענען ממש בעלאַגערט פון מענשען. דער טראַמוויי- און אויטאָ-פערקעהר איז אָפּגעשטעלט, די אונגעדולד וואַקסט. נאָר מענשען מיט איינלאַדונגען זעהט מען שטראָמען צום יום-טוב'דיגען מאַרק. עס נעהמען פאָרשטעהער פון דער יודישער קהלה, פון שטאָט-ראַט, דעפּוטאַטען, סענאַטאָרען, געזעלשאַפטליכע טוער, פאָרשטעהער פון מיליטער, פון דער אינדוסטריע, פון האַנדעל, פון געריכט, פון דאָקטוירים-קאַמער, אַדוואָקאַטען-ראַט, פּרעסע, און פיל פיל אַנדערע.

1 אוזייגער שנייט דורך דער וועג אַנ'אויטאָ מיט'ן

דעלעגאַט פון מלוכה-פּרעזידענט

וועלכער פאָהרט אין בעגלייטונג פון וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט און די פּייערליכקייט הויבט זיך אָן.

א מיליטערישער אָרקעסטער שפּילט „באָזשע צאָש פּאָלסקען", וואָס ווערט אויסגעהערט דורכ'ן טויזענט-קעפּיגען המון מיט ענטבלויזטע קעפּ; א גרויסער כאָר פון אַלע געזאַנגס-פעראיינען (800 פּערזאָן) זינגט אַ צערעמאָניאַל-ליד, אַקאָמפּאַנירט דורך אַנ'אָרקעסטער. דאַן געהט אַרויף אויף דער טריבונע צופּוסענס פון דענקמאָל דער שטאָטפּרעזידענט זשעמיענצקי, וועלכער האַלט אַ גרעסערע געלעגענהייטס-רעדע וועגען היסטאָרישען העלד קאָשטשושקאָ און דעם דענקמאָל, וואָס לאָדז שטעלט צו זיין אָנדענק. דער לאָדזער קאָשטשושקאָ-דענקמאָל, האָט געזאָגט פּרעז. זשעמיענצקי, איז דער גרעסטער דענקמאָל אין פּוילען; ער סימבאָליזירט טאַדעאוש קאָשטשושקאָ'ס קאַמפּפען פאַר רעפּובליקאַנישער און דעמאָקראַטישער פרייהייט פון פּוילישען פאָלק.

ענדיגענדיג זיין רעדע, זאָגט דער פּרעזידענט, אַז ער גיט איבער דעם קאָשטשושקאָ-דענקמאָל די לאָדזער בירגער און דאַנקט אַלעמען, וועלכע האָבען מיטגעהאָלפען שאַפען דאָס גראַנדיעזע ווערק פון דאַנקבאַרקייט פאַר דעם גרויסען פרייהייטס-קעמפער.

פּרעז. זשעמיענצקי גיט דערויף א צייכען מיט א שנור, וואָס האָט פערבונדען אַלע פלאַכטעס, וואָס האָבען פערדעקט דעם דענקמאָל, און די צודעק איז אַוועקגעפלויגען אַראָפּגעפאַלען, ענטפּלעקענדיג פאַר דעם פערזאַמעלטען פאָלק דעם דענקמאָל, וואָס האַלט 17 מעטער הויך און איז אַ קאָלאָס אין זיין אַרט.

נאָך דער אויפהילונג זענען צוגעגאַנגען צום דענקמאָל דער דעלעגאַט פון מלוכה-פּרעזידענט, דער וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, בישוף טומיעניעצקי, סטאַראָסטאַ דוכמאַלעוויטש, דער וויצע-סטאַראָסטאַ ראַשוצקי, געריכטס-פּרעזעס בעלזשיצקי, פּראָקוראָר מאַרקאָווסקי, שולקוראַטאָר נאַראַמסקי, פּרעזידענט זשעמיענצקי, וויצע-פּרעז. ראַפּאַלסקי א. אַנד. דער סקולפּטאָר ליבעלסקי האָט די הויכגעשטעלטע פּערזאָנען פאָרגעשטעלט זיין ווערק, וואָס אַלע האָבען בעקוקט און בעוואונדערט.

אויף אַ גראַניט-פּיראַמידע שטעהט די פיגור פון קאָשטשושקאָ'ן מיט דער שווערד אין האַנד. זיין פּנים איז געווענדעט צו דער קאָנסטאַנטינער גאַס. אויף דעם רעק, אויף וועלכען עס טורעמט זיך אַרויס

די פּיראַמידע מיט דער קאָשטשושקאָ-פיגור

זענען פאַרהאַן 4 סקולפּטור-רעליעפען, וואָס שטעלען פאָר קאָשטשושקאָ'ן ביי פערשידענע געלעגענהייטען פון היסטאָרישער בעדייטונג.

נאָך דער אויפהילונגס-צערעמאָניע איז געעפענט געוואָרען דער פערקעהר, און פיל טויזענדער מענשען האָבען זיך ראַפּטום דערנעהנטערט צום דענקמאָל, איהם אָנגעקוקט מיט חידושות און איינער האָט דעם אַנדערן אָנגעקוקט, פרעגענדיג:

— האַ, אַ שיינע זאַך? ס'איז ווערט די אַנדערטהאַלבען מיליאָנדלעך?

— אַ שאלה, צי ווערט! אַ זאַך לכּבוד!

עס האָבען זיך געהערט פיל משוקאַ-ווערטלעך, פון לאָדזער גוים און דעם עשירות, וואָס ליגט אין דעם דענקמאָל און — ביז שפּעט ביינאַכט האָבען מענשען נישט אויפגעהערט צו שטראָמען צום צופּוסענס פון ריזיגען דענקמאָל.

* * *

(אָ) בעת די פּייערליכקייטען האָט אַ פערד אַראָפּגעוואָרפען אויף פּיעטריקאָווער גאַס נומער 16 אַ פּאָליציאַנט, וועלכער האָט געמאַכט אָרדנונג צווישען דרענגענדיגען המון. דאָס צושראָקענע פערד האָט צוטרעטען דעם פּאָליציאַנט שוקאַרסקי (זשערעמסקי 88), איהם צובראָכען אַ פּאָר ריפּען. מען האָט דעם פּאָליציאַנט אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

זאַלץ-קאָנצעסיעס פאַר אָרגאַנ. הורטאָוויקעס

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן בעשלוס צו פּראָלאָנגירען אויף אַ יאָהר צייט די מאָנאָפּאָל-קאָנצעסיעס, וועט דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום אַרויסגעבען זאַלץ-קאָנצעסיע קודם כל די ביז איצט אָרגאַניזירטע זאַלץ-הורטאָוויקעס.

סילוועסטער-נאַכט

אין דער סילוועסטער-נאַכט וועלען די רעסטאָראַנען פון 1. קאַטעגאָריע מעגען אָפען-זיין ביז 7 פריה, רעסטאָראַנען פון 2. קאַטעגאָריע — ביז פאַרטאָגס.

די רעסטאָראַן-בעזיצער, וואָס ווילען בעקומען אַזאַ ערלויבניש, מוזען ביז 27 ד. ח. דערלאַנגען ביטעס אין שטאָט-סטאַראָסטווע.

יוגענד-פייערונג אין „אהל יעקב"

פרייטאָג, צו קבלת שבת, איז אין שוהל „אהל יעקב" (גדאַנסקאַ 18) פאָרגעקומען א ספּעציעלע פייערונג פאַר דער שול-יוגענד. נאָך קבלת שבת דורכ'ן חזן מיט'ן כאָר האָט הרב יעקב גוטקאָווסקי געהאַלטען אַנ'אינהאַלטסרייכע רעדע וועגען דער הייליגקייט פון שבת און נאַציאָנאַליזם.

די דאָזיגע פייערונגען זענען בעשטימט פאַר דער יוגענד פון די פאָלקס-שולען א. א., וואו עס ווערען, ווי בעקאַנט, נישט געלערנט קיין יודישע לימודים און די קינדער ווערען אָפּגעריסען פון דער יודישער טראַדיציע. אַזעלכע פייערונגען זענען דערום זעהר געוואונשען.

די נאָהנטסטע פייערונג וועט פאָרקומען קומענדיגען שבת חנוכה נאָכמיטאָג.

ווענען דער פּראָקלאַמירטער „מכבי"-וואָך

וואָס פאַר אַ צילען און אויפגאַבען האָט דער „מכבי"-וועלט-פערבאַנד?

די פּוילישע אָפּטיילונג פון וועלט-פערבאַנד, „מכבי" געגרינדעט געוואָרען דעם *16 מערץ 1930*, — טרעט צו צו אַנ'אינטענסיווער אַרבייט אויפ'ן געביט פון פיזישער אויפלעבונג צווישען דער יודישער יוגענד.

אַ דאַנק זיין ברייטען פּערנעם האָט די פּוילישע אָפּטיילונג פון וועלט-פערבאַנד „מכבי" דורך דער צייט פון זיין עקזיסטענץ שוין בעוויזען צו געווינען דעם צוטרוי פון דער יודישער געזעלשאַפט.

אין שייכות מיט'ן פּראָקלאַמירען דורך דער צענטראַלע „מכבי-וואָך", וועלכע קומט פאָר פון 4. ביז'ן 11. יאַנואַר 1931, וויל איך בעקענען די ברייטע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאַפט מיט די פּרינציפּען און אויפגאַבען פון „מכבי".

די אידעאָלאָגישע גרונד-פּרינציפּען פון לאַנדעס-פערבאַנד „מכבי" בעשטעהט אין אונטערשטיצען דעם אויפבוי פון דער יודישער היים אין ארץ ישראל. אויך אין פערשפּרייטען די העברעאישע שפּראַך צווישען די ברייטסטע יודישע מאַסען.

דאָס שאַפען אַ מענש מיט געזונדע מוסקולען און לעדיגען גייסט איז בפרט פאַר יודען זעהר שעדליך- — די אויפגאַבען פון „מכבי" איז צו שאַפען אַ נייעם טיפּ יוד, וועלכער זאָל אין זיך פעראייניגען די גייסטיגע מעלות מיט דער פיזישער קראַפט. די דאָזיגע רעזולטאַטען קאָנען נאָר דערגרייכט ווערען דורך ראַציאָנאַלע ספּאָרט-איבונגען. מיר מוזען אַלע אונזערע כּוחות אָנשטרענגען, כּדי צו ערציהען אַ יונגען, געזונדען יודישען דור אין גייסט פון ליבע צום אייגענעם פאָלק און לאַנד.

אין דער אָרגאַניזאַציאָנס-אַרבייט שטרעבען מיר צו קאָנצענטרירען די יודישע ספּאָרט-בעוועגונג אין אַ פערבאַנד, אין שטעט, וואו יודישע ספּאָרט-פעראיינען עקזיסטירען נאָך נישט, ווערען אָרגאַניזירט אַזעלכע. אויפ'ן קולטור-געביט ווערט אויך פיל אויפגעטון, ס'ווערען געשאַפען ביבליאָטעקען ביי די ספּאָרט-קלובען, מיט דער הילף פון די געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס ווערען אָרגאַניזירט קורסען פאַר העברעאישע און יודישע געשיכטע, ס'ווערט סיסטעמאַטיש איינגעאָרדענט רעפעראַטען, די פּראָווינץ ווערט אַרויסגעשיקט רעפערענטען פון צענטער.

איצט שטעהען מיר פאַר אַנ'אונגעהויערע גרויסע וועלט-אונטערנעמונג נעמליך: פאַר דער ערשטער „מכביאַדע" אין ארץ ישראל, וואָס קומט פאָר אין 1332.

אין סעפּטעמבער האָט אַ קאָנפערענץ פון פאָרשטעהער פון אַלע ראַיאָנען בעשטעטיגט דעם פּלאַן פון דער נאָענטסטער אַרבייט, אין שייכות דערמיט איז בעשלאָסען געוואָרען אַדורכצופיהרען פון 4—11 יאַנואַר 1931 אַ „מכבי-וואָך", וועלכע האָט פאַר אַ אויפגאַבע א) פּראָפּאַגירען דעם געדאַנק פון פיזישע ערציהונג צווישען די ברייטסטע יוד. מאַסן ספּעציעל צווישען דער יוגענד. ב) שאַפען אַ געזונדען מאַטעריעלען באָדען דעם וועלט-פערבאַנד „מכבי" זיינע אונטערליגענדע קרייזען און ספּאָרט-קלובען אין פּוילען.

די „מכבי-וואָך" וועט געפיהרט ווערען אונטער די לאָזונגען: א) 25.000 נייע אַקטיווע מיטגלידער אין די רייהען פון די „מכבי"-קלובען. ב) 100 נייע יודישע ספּאָרט-קלובען אין פּוילען ג) 100.000 מיטגלידער פאַר „מכבי" וואָס זאָלען צאָהלען אַ זלאָטי אַ חודש און ד) 5.000 מיטגלידער, וואָס זאָלען איינצאָהלען אַנ'איינמאָליגע בעשטייערונג אין דער הויך פון 100 זל.

דאָס ערצילען פון 25.000 אַקטיווע מיטגלידער און 100 נייע פעראיינען איז דער צענטראַלער פּונקט פון אונזער אַקציע, מיר שטרעבען צו פערגרעסערן אין דער צאָהל די קלובען און גלייכצייטיג פערשטאַרקען די טעטיגקייט אין די בעזונדערע קלובען.

מיר די יודישע ספּאָרטלער, מוזען אומבאַדינגט פערנעמען אויף דער „מכביאַדע" אין ארץ ישראל דאָס אָנגעזעהענסטע אָרט, אַלע אונזערע אָנשטרענגונגען דאַרפען געהן אין דער ריכטונג אויסצובילדען, וואָס מעהר ספּאָרטלער, וואָס זאָלען קאָנען ווירדיג רעפּרעזענטירען דעם יודישען ספּאָרט אויף דער אָלימפּיאַדע אין ארץ ישראל.

אינ,ש. ב. ווינבערג

קאָמיסאַר אויף לאָדז פון וועלט-פערבאַנד „מכבי"

סענסאַציעס, געשריבען מיט יענעמס בלוט

א (בריוו אין רעדאַקציע)

אין די „היינטיגע נייעס" № 283 פון 11/XII איז אויף דער ערשטער זייט געווען אָפּגעדרוקט אַ „ווילטיגע" סענסאַציאָנעלע נייעס, אַז די איינקלעך פון די אַמאָליגע גבירים פּרייזעס, גאָטאַנזאָן ווינער און וואַדיסלאַווסקי זענען היינט אביונים און אָפּגעריסענע לייט וכו'.

איך וויל אייך פרעגען די ה"ה פון יענעם בלעטעל, וואָס איז דאָס פאַרע הפקר'דיגע שרייבעכץ, וואָס זאָל בעדייטען אַזאַ מין צוגישע נייעס? שוין זשע פערשטעהען נישט די שרייבער פון די „היינטיגע נייעס" די צוגישקייט און לעכטוגקייט פון אַזאַ מין „אינפאָרמאַציע" מעג עס זיין אַפילו אין אַזאַ שונדבלאַט...

די „היינטיגע נייעס" איז געווען בעקאַנט פאַר אַ גאַסען-בלאַט, וואָס האָט דעם צוועק צו רייצען די נידריגסטע אינסטינקטען פון נאַאיווען לעזער. מילא, דאָס איז זייער עסק, דאָס איז אַזאַ סאָרט געשעפט. אַלע מענשען ציהען פּרנסות פון פערשידענע טונקעלע קוועלען. דאָס אָבער, וואָס די ה"ה פון יענעם שמיר-בלעטעל האָבען אָנגערופען דעם כּבוד פון די בכבודיגסטע יודישע פאַמיליעס, און געשטעמפּעלט זיי פאַר אביונים און אָפּגעריסענע לייט, געדרוקט זייערע נעמען מיט קרוש לבנה אותיות אויף דער ערשטער זייט, מאַכענדיג אַזוי אַרום אַ סענסאַציע און א שפּיל'דיגען געשטאַלט פון יענעם'ס כּבוד, פון יענעם'ס זעלבסט-ווירדע, פון יענעם'ס פּריוואַט-לעבען — ווי קאָן מען דאָס אָנרופען?... איך מיין, אַז זאָגען דערויף: חוצפּה, עזות, הפקרות און גני-דערטעלטונקייט פון אַ גראָבען-יונג איז צו שוואַך געזאָגט...

איך וויל דאָ נישט קוואַליפיצירען די בעשולדיגונג פון אָנרופען יענעם אביונים און אָפּגעריסענע לייט — די דערמאָנטע פאַמיליעס קומען זיך דאָ נישט מיט יענע לייט זיך אָפּרעכנען — מיר מיינען, אַז די שרייבער פון „היינטיגע נייעס" האָבען זיך אויסגעשטעלט אַ צייגניש, אַז זיי זענען נישט גענוג ערצויגען, אום זיך מיט זיי אַריינלאָזען אין אַ דיסקוסיע, דאָך מוז איך בעמערקען דעם ה' רעדאַקטאָר פון יענעם בלעטעל: זאָל אייך דער קאָפּ נישט וועה טון פאַר'ן מאַטעריעלען צושטאַנד פון די דערמאָנטע איינקלעך, מוחל אייער טובה, נישט געבעטענע שרייבער, זוכט אייך שמוציג מאַטעריאַל וואו אַנדערש, און וואַשט זיך פריהער אָפּ די הענד, איידער איהר ריהרט זיך צו צו דערמאָנען די נעמען פון די ראָזוגע נגידישע איינקלעך.

און אויב איהר האָט געוואָלט געבען אַ ביישפּיל פון'ם שרעקליכען קריזיס אין פּוילען, האָט איהר עס געקענט אויסדריקען אין אַנ'אַנדער פאָרם — און נישט אויסשמירען מיט בלאָטע פון אייער שמוציגער פעדער דעם כּבוד און זעלבסטווירדע פון די אָנגעזעהענסטע יודישע אָרעל-לייט פון וואַרשע און לאָדז וועלכע טראָגען דעם אַלגעמיינעם הערשענדען קריזיס און רואינאַציע צוליב'ן וועלט-קריג — וועלען תמיד בלייבען שטאָלץ מיט זייער שפּאַנער, די ראָזוגע נגידישע איינקלעך שפּייען אין פּנים פון אַזעלכע „נייעס"-שרייבער, און וועלען נאָך גערוכליך אַרויסטרעטען געגען די ראָזוגע נישט-געבעטענע אומפערשעמטע „פערטיידיגער". —

אויב איך דריק זיך אויס מיט אַזעלכע שאַרפע ווערטער געגען די „היינטיגע נייעס", האָבען זיי עס כשר פערדינט. דערויף וועט עדות זאָגען דער אַלגעמיינער פערדרוס און עמפּערונג, וואָס האָט אַרויסגערופען די אומגעלומפּערטע סענסאַציע סיי אין לאָדז, סיי אין וואַרשע.

עס וואָלט שוין צייט געווען, אַז די לייטונג פון „היינט", וואו עס געפינען זיך מענשען מיט קולטור און ערציהונג, זאָלען זאַמאָל אַ קוק טון, וואָס עס טוט זיך אין דער פינסטערער רעדאַקציע פון „היינטיגע נייעס", וואו עזות, הפקרות און פּאָרנאָגראַפיע צוזאַמען מיט שקרים און געמיינע בלבולים, זענען די הויפּט-יסודות פון דאָזיגען שמוציגען בלעטעל. אדרבה גיט אַ קוק, און ווערט נישט רויט פאַר חרפּה און בושה —

דער פאַקט, וואָס מיר האָבען יעצט פאַר זיך איז איינער פון די הפקרישע גראָבייונגישקייטען, וואָס אפילו קיין שום האַלב אנשטענדיג בולוואַר-בלאַט וואָלט זיך נישט ערלויבט. איך פאָדער אויף די פערזאָנען, וואָס זענען פעראַנטוואָרטליך פאַר דעם אינהאַלט פון דער דאָזיגער אויסגאַבע, זיי זאָלען תיכף ומיד געבען אַנ'אויסבעסערונג אין אַ נאָהענטסטען נומער און זיך בעמיהען אויף ווייטער צו זיין מעהר פאָרזיכטיג צו בעריהרען אַזעלכע פערזענליכע ענינים, כּדי אויסצומיידען אַרויסטרעטונגען געגען דער דאָזיגער צייטונג, וואָס וואָלטען אייך נישט פערשאַפען קיין כּבוד —

לייבל וואָידיסלאַווסקי.

די פּרוי

(ראָמאַן) פון **א. י. גראָדזענסקי**

(27-טע פאָרזעצונג)

— נאָט אייך אַ האַנד — האָט רייזעל איבערגע'חזר'ט, זעהענדיג, אַז גינזבורג איז געבליבען שטיין אַזוי אָפּהענגיג, ווי ער וואָלט זיך נישט געריכט דערויף.

גינזבורג האָט נישט ווילענדיג אָנגענומען איהר האַנט און אַ דרוק געטון, אויסדריקענדיג אין דאָזיגען האַנטדרוק דאָס, וואָס ער האָט דאָ אָפען נישט געקענט אַרויסזאָגען.

אָבער רייזעל האָט זיך נישט ווּסענדיג געמאַכט דערפון.

— אַ גוטע נאַכט! — האָט זי זיך אָפּגערופען.

אַ גוטע נאַכט, רייזעל!...

אויך רחל האָט בעמערקט, אַז גינזבורג איז עפּעס נישט דאָס, וואָס מיט א פּאָר שעה פריהער, אָבער זי האָט זיך נישט געמאַכט דערפון און, שווייגענדיג, העפליך זיך געזעגענט מיט רייזעלן.

19

נאָך גינזבורג'ס אַוועקגעהען האָט רייזעל זיך דערפיהלט לייכטער און בעפרייטער. בעפרידיגט האָט איהם דאָס, וואָס גינזבורג איז נאָך נישט אינגאַנצען פריי פון איהר השפּעה. עפּעס טליעט נאָך ביי איהם אָפּגעק צו איהר.... אָבער גראָד איצט האָט זי געשפּירט, אַז דאָס, וואָס האָט איהר בייזהער געדריקט, דאָס הייסט די נישט-גלייכגילטיגקייט צום דאָזיגען בחור איז געווען נישט מעהר. ווי אַ צעמישליגע מיידעלשע שטימונג... אָבער בשום אופן נישט ליבע... און דאָס האָט איהר געמאַכט לייכטער.

— נו, רייזעלע אויב איהר ווילט, קענט איהר זיך לייגען שלאָפען... — האָט זי געהערט לייקינ'ס קול. — וואָס זענט איהר אַזוי פערחושט?...

רייזעל האָט זיך אויפגעכאַפּט, ווי פון א חלום:

— יאָ, שוין צייט!

רייזעל האָט זיך אויסגעבעט אויף דער זאָפע, נאָכדעם זיך געווענדעט צו לייקינען.

— אַציגר, בחור, טראָגט זיך אָפּ פונדאַנען, איך דאַרף זיך אויסטון.

לייקין איז אַוועק אונטער דעם שירם-ווענטעל. ער האָט געהערט, ווי רייזעל פאָרעט זיך געשעם... א קוים-הערעוודיגער שאָרך פון אַ קלייד... א קלאַפּ פון אַ שוך, וואָס איז אַראָפּגעפאַלען אויף דער פאָדלאָגע... א סקריפּ פון דער זאָפע... א רוק מיט א שטוהל... ווידער א סקריפּ א שאָרך... ווידער א רוק און א קלאַפּ. דאָס איז שוין דער צווייטער שוך אַראָפּגעפאַלען פון רייזלס פוס און דערמאַלט האָט ער פערנומען א שווערען אויסגעצויגענעם דרוק אויף פּרוזשינעס פון דער זאָפע. דאָס האָט זיך שוין רייזעל אויסגעצויגען אויף דער זאָפע און זיך אַריינגערעקט מיט דער קאָלדרע.

א רגע איז שטיל געווען.

— איהר קענט שוין אַרויסקריכען פון אייער בעהעלטעניש — איז צו איהם דערגאַנגען רייזעל'ס ווייכע גוטמוטיגע שטימע.

ער איז אַרויס פון הינטער דעם שירם ווענטעל און געזעהן:

איבערגערעקט מיט דער ראָזער קאָלדרע ביז די אַקסלען איז געלעגען רייזעל און האָט אויסגעזעהן נאָך קלענער, ווי תמיד. איהרע הענט אָפּגערעקט ביז די שולטערן, זענען געלעגען אויסגעצויגען, ווי טונקעלע שלאַנגען און פערברענטע פון דער הייסער קרימער זון. דער וואַלד גאָלדענע האָר האָט אַרומגערינגעלט דער מיידעל'ס קאָפּ, וואָס האָט אויסגעזעהן אינמיטען, ווי אַ אינזעל.

דערביי צוגערוקט האַרט צו דער זאָפע, זענען אויף א שטוהל געלעגען רייזעל'ס אויסגעטוהענע קליידער, וועש און זאָקען פון לייב-קאָליר, נאָך נישט אָפּגעקיהלטע פון יונגען מיידעלשען גוף. אין דער טונקעלקייט פון צימער האָבען רייזעלס אויגען אויסגעזעהן אויפ'ן אָפּגעברוינטען פּנים, ווי אַריינגעזעצטע, צוהעלטע שטערענס, וואָס פערשפּרייטען אַרום שיין...

לייקין איז געבליבען שטעהן אינמיטען צימער און נישט געוואוסט, וואָס ער זאָל טון, צי זאָל ער צוגעהן צו רייזלען און זיך אַוועקזעצען נעבען איהר, אָדער ער זאָל נעהמען עפּעס לייענען און לאָזען רייזלען שלאָפען.

— וואָס האָט איהר זיך אַזוי אַוועקגעשטעלט, יונגערמאַן? — האָט זיך רייזעל אָפּגערופען — קומט צו נעהנטער. איהר האָט מורא?

לייקין איז צוגעגאַנגען און זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער זאָפע. רייזעל האָט זיך א רוק געטון און געמאַכט פאַר איהם פּלאַץ צו זעצען זיך:

— דערציהלט, לייקין, ווי האָט איהר פאַרבראַכט אָהן מיר? צי האָט איהר מיר דערמאָנט? — האָט רייזעל שטיל געפרעגט, אַרויפלייגענדיג אויף לייקינ'ס שולטער א נאַקעטע האַנט.

— גינזבורג האָט אייך אָפּט דערמאָנט און גערעדט וועגען אייך א סך — האָט לייקין אָפּגעגעבען א גרוס, וועלענדיג דעם שמועס וועגען זיך אַליין אָפּציהען.

— און איהר? האָט רייזעל נישט אַנדערש געוואָלט אַנ'ענטפער.

— פערשטעהט אַליין...

— איך פערשטעה גאָרנישט. איהר מוזט מיר זאָגען.

— וואָס זאָל איך אייך זאָגען? — איז לייקין געוואָרען אומגעדולדיג.

— צי האָט איהר נאָך מיר געבענקט?

— נו... יאָ... — האָט זיך לייקין מודה געווען.

רייזעל'ס נאַקעטע הענט האָבען איהם געגלעט איבער'ן פּנים, איבער'ן שטערען, איבער די האָר.

— לייקיניו, מייערער!... — האָט זי געפליסטערט, — א רחמנות אויף אייך אַזאַ...

לייקין האָט פּלוצלינג אַ וואָרף געטון רייזעל'ס האַנט פון זיך און מיט א נעמאַכטער בייזקייט געזאָגט:

— משעפּעט מיר נישט...

— וואָס זייט איהר אין כעס? — האָט ער ווייך געענטפער-דערט.

לייקין האָט געשוויגען מיט א ברוגזער מינע.

— מייערער מיינער, וואָס זייט איהר אין כעס? — האָט רייזעל איבערגעפרעגט.

— מייערער... מייערער... פון ווען אַז בין איך געוואָרען אַזאַ מייערער? — האָט רייזעל ווייך געשעפּטערט.

— טאָ וואָס-זשע זייט איהר פּלוצלינג אַוועקגעפאָהרען?...

— ווייל איהר זייט אַלע געווען שלעכטע, דאָס הייסט — איהר מיט גינזבורג'ן, איהר האָט מיר געפּייניגט... — האָט רייזעל שוין מיט א פאָרוואורף געזאָגט.

— מיט וואָס האָבען מיר אייך געפּייניגט, רייזעל? — האָט לייקין נישט פערשטאַנען.

— מיט אייערע חשדים. מיט אייער נאָכקוקען מיר כּסדר מיט'ן לאַמיש.

— און ווי איז דער אמת, רייזעל?

— וואָסער אמת ווילט איהר...

— וואָס פאַר א מחותּן איז דער ראָזוגער גוי מיט אייך?

— פּשוט, ער האָט מיך ליב... עָה, איז פערליבט און מיר איבער די אויערען... הלוואי וואָלט איהר מיט גינזבורג'ן מיך אַזוי ליב געהאַט...

— און איהר רייזעל?...

— איך?... מיינט איהר, אַז איך קען ליב האָבען אַ גוי?

— איך מיין גאָרנישט... נאָר זאָגט מיר אָפען...

— ניין...

— טאָ וואָס-זשע זענט איהר דווקא מיט איהם געפאָהרען אין קרום?

— מחמת ער האָט מיך איינגעלאַדען און איך האָב איהם נישט געקענט אָפּזאָגען, — ער איז דאָך מיין פערוואַלטער, לייקין...

— אָבער...

— וואָסער אָבער... מחמת העפליכקייט... איהר, לייקין, זאָלט עס נישט פערשטעהען?

אַ ווייל האָט געהערשט אין אַטעליע אַ שטיל-שווייגען. רייזעל האָט ווידער אַרויפגעלייגט איהרע נאַקעטע הענט אויף לייקינ'ס קאָפּ און איהם געגלעט די האָר.

— נו, זייט איהר, שוין בעפרידיגט, לייקין? — האָט רייזעל אין א ווייכע אַרום געפרעגט און די אויגען האָבען איהר געלויכטען ליכטיג און צופרידען.

— בעפרידיגט... — האָט לייקין געשטאַמלט און בעת מעשה געטראַכט, אַז ער זאָגט נישט אמת, — נאָר איך האָב נאָך וואָס צו פרעגען.

— אדרבא, פרעגט.

וואָס האָט איהר דאָרט ביידע געטון אין קרום?..

רייזעל האָט אויף דער פראַגע געוואַרט פון פריהער. זי האָט געוואוסט, אַז אויב נישט גינזבורג, וועט לייקין ביי איהר מאָנען א תשובה, אָבער זי האָט זיך געמאַכט, ווי נישט פערשטעהענדיג:

— וואָס הייסט?... — האָט זי אויסגעגלאָצט א פּאָר אויגען און די ליפּען האָבען זיך אָנגעבלאָזען.

— איהר פערשטעהט נישט?...

— ניין...

— איך מיין אייערע בעציהונגען מיט'ן לאַמיש...

— שעהמט זיך, לייקין! איהר זאָלט נאָר פרעגען אַזעלכע זאַכען... איהר זענט דאָך עפּעס א פּראָגרעסיווער מענש... שעהמט אייך!...

(המשך קומט)

פערשאלטען בלוט

גרויסער שפּאַנענדער ראמאַן פון דער הייניגער צייט

(99 פאַרטזעצונג)

אויב זי איז נאָך נישט משוגע, וועט זי עס נאָך ווערען! אבער דאס וואָלט געווען זעהר טרויעריג, ווייל דעמאָלט וואָלט מיין גאַנצער פּלאַן צושטערט געוואָרען — האָט קירטען געמ־רמעלט.

— אבער וואָס שטעהט איהר נאָך אזוי? קענט איהר זיך נאָך אלץ נישט בעשליסען מיך פון דעם שרעקליכען גיהנום אויסצולייזען? — האָט זיך פרוי פעלד געבעטען.

— זייט נישט אזוי פערצווייפעלט, ליבע פרוי! — ס'איז טאַקע אמת, אז מיט אייך האָט פּאסירט אַ שרעקליכע זאַך, אָבער ס'קען זיך נאָך אלץ ענדערן צום גוטען. ס'איז נאָך נישט צו שפּעט. מיין פריינד האָט מיך געהייסען אייך איבערגעבען, אז איהר זאָלט זיך בערוהיגען. ער איז פולשטענדיג זיכער, אז זיין פּלאַן אייך צו ראַטעווען וועט איהם געלונגען.

— אַ, ניין, ביי מיר איז אלץ פערלוירען!

— ס'איז נישט אמת. מען דאַרף האָבען מוט, כדי דאס שלעכטע אדורכצוקומען. ווען ס'האָט אייך וועד שלעכטס געטון, מוזט איהר דאָך געפונען מוט זיך אין איהם נוקם צו זיין! — האָט זי פעטער קירטען ווייטער געטרייסט.

— נקמה? איהר רעדט וועגען נקמה? יאָ, איך האָב וועגען דעם דאָזיגען געפיהל קיינמאָל נישט געוואוסט, אָבער איצט איז עס אין מיר ערוואַכט! און איהר זענט געקומען אין נאָמען פון אייער פריינד, כדי מיט מיר צו רעדען וועגען נקמה?

— פערשטעהט זיך, אז ס'איז אזוי! מיין פריינד האָט זיך גענוג בעקענט מיט דער שרעקליכער לאגע, אין וועלכער איהר געפינט זיך און האָט בעשלאָסען נקמה צו נעמען אין די, וואָס האָבען אייך צו דעם דאָזיגען אומגליק געטריבען. איהר מוזט גליקליך זיין, אָבער איהר אליין טאָרט זיך מיט דעם נישט פערנעהמען. איהר דאַרפט אונבעדינגט מיטגעהן מיט מיר. ס'איז אלץ אין בעסטער אָרדנונג! איהר קענט זיך רוהיג פערלאָזען אויף מיר! — האָט דער פערברעכער זיך געבעטען ביי איהר. פרוי פעלד איז געשטאַנען, ווי צוגעשמידט צום אָרט. אָבער אין איהרע אויגען האָט אַנ'אומהיימליך פייער אויפגעפלאַמט. א גוואַלדיגער קאַמף האָט זיך אין איהר אָפּגעשפּילט. זי האָט בשום אופן נישט געקענט שלום מאַכען מיט'ן געדאַנק, אז איהר מאַן איז א פערברעכער. אין דעם איז זי שוין כמעט געווען, ווי זיכער. אָבער הי אזוי קומט ער צו דעם דאָזיגען אומגליק? מען זאָל דאָך שוין געגען איהם האָבען געפינען פּאַקטישע בעווייזען. זאָל אין דעם ווידער אַמאָל שטעקען די פערפּעטערישע האַנד פון שונא?

— איך געה מיט אייך! — האָט זי פּלוצלינג אויסגערופען אין דעם אונבאַקאַנטען אַנגענומען ביים אָרעם.

פעטער האָט ווידער אנגעצונדען די לאָמטער און די פרוי פעלד מיטגענומען מיט זיך.

ווען זיי האָבען זיך ביידע געפינען אויף דער פריי, האָט זיך פון דער פרוי פעלד אויסגעריסען אַ פערצווייפעלט געשריי און זי איז געפאַלען אין חלשות.

די פרישע לופט, וואָס זי האָט אין זיך אריינגעצויגען נאָך אזא לאַנגער צייט, האָט אויף איהר שוואַכען קערפּער זעהר שטאַרק געווירקט און דעריבער האָט זי דאָס נישט פערטראָגען.

— איצט איז פּרעכטיג! — האָט קירטען אויסגערופען ווען ער האָט דערזעהן, ווי פרוי פעלד איז געפאַלען אין חלשות.

ער האָט זי אַ נעם געטון אויף די אַקסלען און זיך שנעל דערווייטערט פון פּאַוויליאָן.

דאָס אַלץ איז געשעהן אום עלף אַ זייגער.

מיר ווייסען דאָך שוין' אז ווען פעליקס איז אום האַלבער נאַכט אוועק צום פּאַוויליאָן האָט ער דאָרט בעמערקט דאָס פערשוואונדען פון פרוי פעלד.

נישט לאַנג איז אָבער דער קעלער אין פּאַוויליאָן געבליבען איינזאַם. אין א האַלבער שעה אַרום האָט זיך ווידער צוגעשלייכט א טונקעלע געשטאַלט. ס'איז געווען דער גראַף קאַרל ריינפעלד.

איינגעהילט אין א ברייטען מאַנטעל און מיט אַנ'אַלטען קאַפּעליוש אריבערגעצויגען ביז איבער די אויגען, איז ער געבליבען שטעהן ביים איינגאַנג פון אַלטען פּאַוויליאָן און זיך גוט איינגעהערט.

ווען ער האָט בעמערקט, אז אַרום איהם איז שטיל און קיין שום געריוש דערהערט מען נישט, איז ער שנעל אריין אינווייניג.

ער איז געבליבען שטעהן ביי דער קעלער-טיר און ארויסגענומען פון דער טאַש דעם שליסעל, וואָס אַדעלאַ האָט איהם געגעבען.

מיט ציטערדיגע קניען האָט ער איבערגעטרעטען די שוועל.

אַ געדעמפּטע פינסטערניש האָט איהם אַרומגענומען און אַ פערפּעסטעטער ריח איז איהם געשלאָגען אין דער נאָז אריין אזוי, אַז ער האָט זיך צוריקגעצויגען אויף עטליכע טריט.

נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעברומט עטליכע אומפערשטענדליכע ווערטער, האָט ער פון אונטער'ן מאַנטעל אַ פאָרגענומען אַ לאַמטער, זי אָנגעצינדען און מיט לאַנגזאַמע טריט געגאַנגען איבער דער שטיינערנער פּאָדלאָגע פון קעלער.

ער האָט זיך פאַרשענד אַרומגעקוקט אינ'ם חלל. ווען ער האָט די פרוי פעלד נישט דערזעהן, האָט זיך אַ פערצווייפעלט געשריי אַרויסגעריסען פון זיין ברוסט.

ער האָט ווידער אויפגעהויבען די לאַמטער, כדי זיך בעסער אַרומצוזעהן אין דער געדיכטער פינסטערניש.

— וואָס ליגט דען דאָרט אייגענטליך? — האָט ער געמורמעלט און מיט שנעלע טריט צוגעגאַנגען צו דער דאָזיגער זאַך.

ווען ער איז אַ ביסעל נעהנטער צוגעקומען צום אָרט איז ער פּלוצלונג שטעהן געבליבען. ער האָט דערזעהן פאַר זיך ליגען אַ פרויען-געשטאַלט.

זי איז טויט! — האָט ער אויסגערופען און די האַנד מיט דער לאַמטער האָט ער לאַנגזאַם אַראָפּגעלאָזט.

איינאָטעמדיג זיך אַ ביסעל שטיקענדע לופט, וואָס האָט זיך אַ דורכגעקריגען דורך דעם קליינעם פענסטער'ל, האָט ער אויסגעשריגען:

— פרוי פעלד!

(פאָרטזעצונג קומט).

קינא־טעאַטער
STYLOWY
פריער „שוויס" פּאָמאַרסקאַ 89
צופאָהר מיט'ן טראַמוויי נומער 4

פון היינט ד. 9-טען דעצ. און די ווייטערע טעג
מיטרייסענדע ליבעס־דראַמא, שטאַרקער ווי האַס און טויט, אויפ'ן פאָן פון רעוואָלוציאָנערען פּייער א. נ.:
„די דאַמע אין שאַרלאַך רויט"
הויפּט־ראָלען: Lya de Putti, Don Alvarado i Warner Oland
איבערקעהרעניש אין רוסלאַנד. ערשיטערנדע רעוואָלוציע־סצענעס. —אנהויב פון די סעאַנסען 5.30 שבת זונטאָג 3 נמ. לעצטער סעאַנס 9.30 אוו.

צום אויבענדערמאָהנטען בילד איז אַנגאַזשירט
א רוסישער כאָר
אונטער דער לייטונג פון ס. לעוויטי.
דער זאַל איז געהייצט.

SKŁADY KOMISOWO-HURTOWE
„ŁOTWAGUM", WARSZAWA
Dluga 55, Telefon 299-78.

קינא
ZACHĘTA
זגיערזשער־גאַס 26.
היינט הערליכע פּרעמיערע!!!
א. נ.
מעלאָדיע פון הערצער
אין די הויפּט־ראָלען:
Dita Parlo i Willi Fritsch
שעהנער ליבעס־פילם פון דער אונגאַרישער וויסטע, ערשיטערנד ביז צו די טיפענישען פון דער נשמה. א דראַמע פון א דאָרפיש מיידעל, וואָס איז פערליבט אין א בראַוען קעמפער. שפּאַנענדע אינטערעסאַנטע אַקציע מאָלערישער פאָן פון אונגאַרישען מדבר אין פּראַכטפולען בודאַפּעשט.
אויסערן פּראָגראַם: די מלחמה אונטער וואַרשע
אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' י. סטעפּאַנסקי
אָנפאַנג פון די סעאַנסען אין די וואָכען טעג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. — שבת, זונטאָג, און הגאות 12 אַ זייגער פּארמיטאָג.
דער זאַל איז בעהייצט.

א פּעהיגער
יונגערמאַן
מיט 4 קל. בילדונג זוכט בעשעפטיגונג ביי וואָס עס זאָל נישט זיין פאַר א מעסיגען געהאַלט. אָפּפערטען אָפּצוגעבען אין די אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג אונטער „D.M."

מיט א רוהיג געוויסען
קענען מיר גאַראַנטירען,
דאָס מעטאַל־בעטען, קינדער־וועגעלער אַטראַצען פאַר העלצענע בעטען לויט'ן מאָס פּאַטענט", וואַש - טישען און ווישמאַשקעס אָמבילינסטען איז צו בעקומען אין
פאַבריקס־לאַגער
„Dobropol"
פּיעטריקאָווער 73 אין הויף, טעל. 158-61

Dr. med. St. Praport
Ginekolog Urolog
ספּעציאַליסט פאַר פרויען און אורין קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 6–8 אָוועגד
גדאַנסקאַ 77ª, טעל. 208-95
אין לעכעניצע „סאַניטאַס". ציגעל־גאַס 29 פון 11 ביז 1 מיטאָג.

אכטונג,
צייטונגס־פערקויפער!
יעדען מאָנטאָג פון 6–7 אין אָוועגד דיזשורירט די פערוואַלטונג.
יעדער בע'עולה'טער מיטגליד קאָן זיך מעלדען אין די אויבען־אָנגעוויזענע שעה'ן.
די פערוואַלטונג.

אליכם אישים אקרא
וקולי אל בני אדם
בצדק כל אמרי פי
ואין בהם נפתל ועקש
אויב איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אָנגעוועהטאָגטע ענינים זאָלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביורא
פּעטריקאָווער 17
2-טער הויף פאַרטער
דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, טעל. 148-79.
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַבעזפיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען איז משר פון 24 שעה. צפּעלאַציעס, אפּאַזיציעס, אַדוואָקאַניעס, רעקורסען וועגען פּעסער, וויזעס אין קאָמיסאַריאַט־זשאַנדו, וועקסעל־אינקאַסאָ אויף גאַנץ פּוילען און גאַליציען יוערצען פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט צו די ביליגסטע פּרייזן, שותפות־אַקטען, סטאַטוטען, איבערזעצו אינטערציעס, אַקטען, דאַראַוויזנעס אַלערליי ספּראַוועס וועלען אָנגענומען אַדורכצופיהרען, עוועַנטועל מיט אַ נ'דוואָקאַט.
די איינציגע מאַכטער
פון ישראל מאַנעלאַ
2-טער הויף פאַרטער, דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, טעל. 148-79.
בעמ.: דאס ניי - „געבאַקענע" מאַנעלאַ ביוראָ אויפ'ן ערשטען הויף האָט נישט קיין שום שייכות מיט'ן לאַנג-עקזיסטירענדען ביוראָ, וואָס געפינט זיך
אין צווייטען הויף פאַרטער
טעלעפאָן 148-79

פאַר 2 יונגעלייט
אַ פּאַסענד צימער פריש רעמאָנטירט מיט עלעקטרישע בעלייכטונג פון זאָפאָרט ביליג איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען ביי רעגעניזעטער פּילסודסקעגאָ (וואָסכאַדניאַ) 37.

לא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה, אם תקח אמרי, ומצותי תצפן אתך, אז תשכב בטח ושאנן, כי הלך בתום ילך בטח, ומעקש דרכיו יודע
איבער דעם זאָלסט נאָר קומען אין דער ביורא פון
ד. מאַנעלאַ
וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון 2. הויף, אויפן ערשטן הויף
פּיעטריקאָווער 17
לינקע אָפיצינע פאַרטער. טעל. 124-95
[illegible]
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
ערשטער הויף.

שרייבען שעהן און שנעל
לערנט אויס דער בעריהמטער קאַליגראַף ל. בערמאַן אין 15 לעקציעס. אויך ווערט אויסגעלערנט גוט שרייבען אַ יודישען בריף אין 15 טעג, אפילו דעם וואָס קען גאָרנישט. די עלטער שפּילט קיין ראָלע נישט.
זאַוואַדזקאַ 19 פּר. 1 ש.

הייליג פאַר דאַמען!
נאָר פאַר 2.50 זל.
מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען - הימע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבערגעאַרבייטע איך אויף געגענליך ניי. געדענקט דעם אַדרעס:
23 זאַוואַדזקאַ 23
אין הויף, 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמ.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויס־פיהרונג - 50 פּראָצ. ביליגער ווי איבעראַל.
„TOLA"

האַנדעלס־קאָרעספּאָנדענץ
פּוילישע, דייטשע, פראַנצויזישע, ענגלישע
ערלעדיגט דאָס ביוראָ „אַרגוס"
זאַכאַדניאַ 36
טעלעפאָן 108-47

מעכאַנישע שלאָסעריי און ווייסעריי
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
נעמט אָן פּערשידענע שלאָסעריי־אַרבייט און אויטאָגענישע שווייסונגען אונטער גאַראַנטיע.
פּריוואַט־וואוינונג גדאַנסקאַ 20, וו. 17.

וועגען אויסלענדישע פּעסער און וויזעס
- אינפּאָרמירט און שרייבט
דאָס ביוראָ
„אַרגוס", זאַכאַדניאַ 36.

דאַמען־סאַקעוועס
פון אַלטע פּילץ־היט אָהן אינטערשיד מענער־אָדער דאַמען־היט, מאַך איך די שענסטע סאַסאַנס סאַקעוועס אין פיינסטער אויספיהרונג צו שפּאָט ביליגע פּרייזען.

פּוילישע שפּראַך
ווערט ערלערנט גרינדליך דורך אַ קורצער צייט
וואָסכאַדניאַ 20 וו. 3.

לעזט און אַבאָנירט
לאָדזשער טאָגעבלאַט

אַבאָנעמענטס־פּרייז [illegible] אַנאָנסען־פּרייז [illegible]

Redaktor-wydawca E. Hamburski — Drukarnia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 18